

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Barbora Netolická

Postavení účastníka řízení v hromadných řízeních

Diplomová práce

Olomouc 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Postavení účastníka řízení v hromadných řízeních“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Jablonci nad Nisou dne 26. února 2021

.....

Barbora Netolická

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. za poskytnutí cenných poznatků a rad, a v neposlední řadě za její velkorysou trpělivost při odborném vedení mé diplomové práce.

Za podporu a obětavost děkuji své rodině a blízkým.

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	6
Úvod.....	7
1. Subjekty v návrhu zákona o hromadném řízení	10
1.1. Člen skupiny	10
1.1.1. Člen skupiny v postavení žalobce	13
1.2. Nezisková osoba.....	14
1.3. Soud	17
1.4. Správní orgán a subjekt mimosoudního řešení sporů	18
1.5. Účastník dle návrhu zákona o hromadném řízení	19
1.5.1. Aktivní legitimace	19
2. Postavení žalobce v návrhu zákona o hromadném řízení	22
2.1. K vybraným právům žalobce	23
2.1.1. Právo uzavřít smír	23
2.1.2. Právo na změnu a zpětvzetí žaloby	25
2.1.3. Právo na výměnu.....	26
2.1.4. Právo na odměnu.....	27
2.2. K vybraným povinnostem žalobce.....	28
2.2.1. Povinnost vyrozumět a informovat zúčastněné členy skupiny	28
2.2.2. Povinné zastoupení advokátem	31
2.2.3. Povinnost doložit platební schopnost.....	32
2.2.4. Povinnost zpřístupnit dokumenty.....	33
2.2.5. Povinnost transparentnosti financování	38
2.3. Odvolání žalobce	38
3. Postavení žalovaného	41
Závěr.....	44
Seznam použitých zdrojů.....	47
Shrnutí.....	51

Abstract	51
Klíčová slova	52
Key Words	52

Seznam použitých zkratek

ČR	Česká republika
Doporučení	Doporučení Komise ze dne 11. 6. 2013 o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie 2013/396/EU
Důvodová zpráva	Důvodová zpráva k návrhu zákona o hromadném řízení, sněmovní tisk č. 775/0
EU	Evropská Unie
Evropská směrnice	Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/1828 ze dne 25. listopadu 2020 o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES
FRCP	Federal Rules of Civil Procedure
KapMuG	Zákon o modelových sporech na kapitálových trzích (Kapitalanleger-Musterverfahrensgesetz)
LZPS	Listina základních práv a svobod
Návrh zákona	Návrh zákona o hromadném řízení, sněmovní tisk č. 775/0
OSŘ	Občanský soudní řád
USA	Spojené státy americké
ZPO	Občanský soudní řád (Zivilprozessordnung. ZPO)

Úvod

Hromadné řízení je typem civilního řízení sloužícím pro kolektivní vymáhání stejných či obdobných nároků jednotlivých osob. Pro zahraniční právní úpravy nejsou formy kolektivního uplatňování práv jednotlivců ničím novým, ale v českém právním řádu zatím neexistuje žádná ucelená efektivní úprava, což se má v blízké budoucnosti změnit. Hromadné řízení, resp. hromadné žaloby, jsou u nás aktuálně velmi diskutovaným tématem, a to především v souvislosti s již platnou směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/1828 ze dne 25. listopadu 2020, o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů, a o zrušení směrnice 2009/22/ES (dále jen „**Evropská směrnice**“). Členské státy jsou povinné přijmout právní úpravu nezbytnou k dosažení souladu s Evropskou směrnicí do dvou let od platnosti, tj. do 25. prosince 2022.

Na základě doporučení Komise ze dne 11. 6. 2013 o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie 2013/396/EU (dále jen „**Doporučení**“) a Evropské směrnice došlo k předložení vládního návrhu zákona o hromadném řízení, sněmovní tisk č. 775/0 (dále jen „**Návrh zákona**“). Návrh zákona byl schválen 24. února 2020 a předložen Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR, jehož aktuální znění se od původního velmi liší. V prvním znění byla znatelná inspirace americkou právní úpravou hromadných žalob (class action), ale postupnými změnami se Návrh zákona přiblížil spíše evropské koncepci. Zúžila se působnost pouze na tzv. spotřebitelské spory, byla vypuštěna osoba správce skupiny a došlo k posílení pojištění proti zneužití hromadných žalob. V současné době čeká Návrh zákona v Poslanecké sněmovně na první čtení. Důležité je také zmínit, že současná podoba Návrhu zákona vychází z návrhu Evropské směrnice, který je odlišný od přijatého znění. Bude tedy muset dojít k přepracování Návrhu zákona.

Tato diplomová práce se zabývá pouze výsečí problematiky hromadného řízení, kterou je postavení účastníků řízení a jejich procesních práv a povinností, a vzhledem k omezenému rozsahu práce se zaměřuje na úpravu v Návrhu zákona. Výzkumným cílem práce je posouzení zachování procesních práv účastníků s ohledem na sledovaný účel hromadného řízení. Účelem tohoto typu řízení je umožnit jednotlivcům domáhat se kolektivně obdobných nároků, které by individuálně, vzhledem k jejich bagatelním nárokům a slabšímu postavení vůči podnikatelům, nevymáhali. Institut hromadných žalob má sloužit k překonání tzv. racionální apatie poškozených spotřebitelů a zároveň naplnit zásadu procesní ekonomie, hospodárnost a efektivitu řízení.

Jednou z metod, jež jsem ve své práci využila, byla metoda komparační s vybranou zahraniční právní úpravou a Evropskou směrnicí. K porovnání jsem zvolila americkou právní úpravu class action a německou právní úpravu vzorových určovacích žalob. Spojené státy americké jsou všeobecně vnímány jako kolébka hromadných žalob, jejichž právní úprava se stala zásadním inspiračním zdrojem pro mnoho dalších zemí. Úprava class action je typickým odhlašovacím (opt-out) skupinovým řízením. Také pro Německo není kolektivní uplatňování práv žádnou novinkou. Německý právní řád obsahuje několik předpisů týkajících se kolektivní ochrany práv, ale v této práci jsem se zaměřila na právní úpravu vzorových určovacích žalob, jež nabyla účinnosti poměrně nedávno, přesněji k 1. listopadu 2018. Nalezneme ji v oddílu 6 (Musterfeststellungsklage) občanského soudního řádu (Zivilprozessordnung, dále jen „**ZPO**“). Dle této úpravy je k podání hromadné reprezentativní žaloby oprávněn výhradně kvalifikovaný subjekt, spotřebitelské sdružení. Porovnávala jsem tedy zahraniční úpravy, ve kterých je postavení účastníků a aktivní legitimace k podání hromadných žalob značně rozdílné.

V celé práci jsem využila subjektivně historického výkladu ve spojení s tzv. teorií pakt, jelikož jsem čerpala z důvodové zprávy k návrhu zákona o hromadném řízení, sněmovní tisk č. 775/0 (dále jen „**Důvodová zpráva**“). Z Důvodové zprávy jsem mohla zjistit zamýšlený cíl a účel navrhovaných ustanovení Ministerstva spravedlnosti ČR, které Návrh zákona vypracovalo. U jednotlivých práv a povinností účastníků obsahuje práce z důvodu neexistence aplikační praxe úvahy de lege ferenda o vhodnosti vybraných ustanovení navrhované právní úpravy. Tyto úvahy jsou založeny na komparaci se zahraniční úpravou, souladem s Evropskou směrnicí, odůvodněním v Důvodové zprávě s přihlédnutím k základním zásadám civilního soudního řízení sporné povahy.

Diplomovou práci jsem systematicky rozdělila do tří hlavních kapitol. V první kapitole se zabývám jednotlivými subjekty a jejich postaveními v hromadném řízení upraveným v Návrhu zákona. Jsou jimi členové skupiny, nezisková osoba, soud a subjekt mimosoudního řešení sporu a žalovaný. Účastníky řízení jsou žalobce a žalovaný vzhledem k subsidiárnímu využití zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „**OSŘ**“), přičemž žalobcem může být člen skupiny nebo nezisková osoba. V převážné části práce se zaměřuji na postavení žalobce, jemuž Návrh zákona věnoval rozsáhlou úpravu. Žalobce má v hromadném řízení práva a povinnosti, které jsou obdobné či rozdílné od klasického civilního řízení. K vybraným právům a povinnostem se podrobněji vyjadřuji a zkoumám vhodnost úpravy s ohledem na jejich procesní práva. V poslední kapitole nalezneme postavení žalovaného, jež má v Návrhu zákona pouze stručnou úpravu, jelikož s ohledem na typ řízení, ve kterém se jedná o mnohost subjektů na straně žalobce, není speciální úprava potřebná. Z toho důvodu se jeho postavení v této práci

obsáhle nevěnuji. V závěru shrnuji mé poznatky o vhodnosti úpravy postavení účastníků, zejména žalobce s ohledem na míru zachování jeho procesních práv a základních zásad civilního procesu.

1. Subjekty v návrhu zákona o hromadném řízení

V průběhu legislativního procesu dostal Návrh zákona mnoha změn, mezi které patří i ustanovení týkající se subjektů hromadného řízení. Původně do subjektů patřil také správce skupiny, zájmový spolek a zástupce skupiny,¹ ale po negativních reakcích ze strany odborné veřejnosti došlo k jejich odstranění. Správce skupiny byl vypuštěn především z obav ze zneužívání podávání hromadných žalob pro vlastní finanční zisk. V nynější podobě Návrhu zákona do subjektů řadíme soud, neziskovou osobu, členy skupiny, správní orgán a subjekt mimosoudního řešení sporu a žalovaného. Členové skupiny, nezisková osoba a správní orgán a subjekt mimosoudního řešení sporu jsou zvláštními subjekty upravenými v Hlavě III Návrhu zákona a kteří mají speciální postavení při naplnění zákonem daných podmínek.²

1.1. Člen skupiny

V obecných ustanoveních Návrhu zákona jsou standardně vymezeny základní pojmy. Pro zahájení hromadného řízení je výchozím předpokladem existence skupiny více osob (členů skupiny), jejichž práva nebo oprávněné zájmy mají stejný nebo obdobný skutkový či právní základ.³ U pojmu člen skupiny musíme rozlišovat smysl hmotněprávní a procesněprávní, přičemž skupina je v Návrhu zákona pojímána ve smyslu procesním. To znamená, že se jedná o souhrn všech osob, jejichž tvrzených práv se žalobce domáhá v hromadném řízení nebo má za to, že určitá osoba splňuje určité definiční znaky popsané v hromadné žalobě. Závěr o tom, zda je člen skupiny nositelem hmotněprávního nároku, tzn. člen skupiny ve smyslu hmotného práva, posoudí a rozhodne soud v konečném rozsudku.⁴

Stejně jako v každém kolektivním řízení je nutné s jistotou stanovit okruh osob (skupinu), jejichž zájmy budou předmětem řízení. Prvním způsobem stanovení je, že se skupina skládá z individualizovaných osob, které aktivně dají najevo svůj zájem účastnit se řízení. Osoba se tedy musí do hromadného řízení stanoveným způsobem přihlásit. Druhým způsobem je určení kolektivu osob dle stanovených definičních znaků bez ohledu na jejich aktivní zájem.⁵ Pokud nemají zájem o projednání jejich práv či zájmů v hromadném řízení, musí se z řízení stanoveným způsobem odhlásit. V případě, jde-li o zahraniční členy skupiny, je nutné, aby se

¹ HAMULÁKOVÁ, Klára, PETROV KŘIVÁČKOVÁ, Jana. *Kolektivní ochrana práv v nově navrhované úpravě*. Bulletin advokacie, 2018, č. 12/2018, s. 19

² §10 an. Návrhu zákona

³ § 2 písm. c) Návrhu zákona

⁴ Důvodová zpráva k § 10 Návrhu zákona, s. 146

⁵ BALARIN, Jan. *Kolektivní ochrana práv v civilním soudním řízení*. Praha: Centrum právní komparatistiky, Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2011, s. 54

do řízení vždy aktivně přihlásili.⁶ Způsoby stanovení jsou tedy dva a rozlišují se podle toho, zda se jedná o přihlašovací (opt-in) hromadné řízení, které je Návrhem zákona preferováno, nebo odhlašovací (opt-out).

Člen skupiny není účastníkem, vedlejším účastníkem či jiným doposud známým institutem procesního práva. Většina z nich může mít postavení pouze tzv. zúčastněného člena skupiny, případně žalobce, pokud sám řízení inicioval či nastoupil na místo jiného žalobce – člena skupiny. Procesní postavení člena skupiny je tedy zcela novým druhem (sui generis). Zúčastněný člen skupiny, který žalobu nepodal, není účastníkem řízení, ale jeho nárok je v hromadném řízení projednán. Jejich postavení je specifické a náleží jim pouze omezená práva.⁷ „Bývá zcela standardní, že členové skupiny mají v zahraničních právních řádech omezená práva, popřípadě nemají práva žádná (k tomu srov. například německou úpravu reprezentativní Musterfeststellungsklage či návrh unijní úpravy ve směrnici o reprezentativních žalobách, zejm. čl. 3).“⁸ Naopak jsou i takové úpravy, které přiznávají členům skupiny širší nebo plná procesní práva.⁹

Návrh zákona však zvolil koncepci zvláštního postavení členů skupiny s limitací jejich práv. Pokud by jim byla přiznána plná procesní práva či by mohli volně disponovat s předmětem řízení, rozporovalo by to s účelem Návrhu zákona a zásadou procesní ekonomie, vzhledem k tomu, že počet členů skupiny může dosáhnout řádů stovek až tisíc. Hromadné řízení by bylo natolik zatížené, že by bylo fakticky neproveditelné.¹⁰ Cílem hromadného řízení je docílit procesní efektivity pomocí koncentrace projednání nároků, což lze pouze za předpokladu, že zájmy členů skupiny budou realizovány v podstatných ohledech uniformně a nebude třeba individuálně projednávat jejich stanoviska či řešit specifika jednotlivých nároků.¹¹

S uvedenými argumenty v Důvodové zprávě pro přiznání pouze omezených procesních práv členů skupiny souhlasím. Při posuzování rozsahu jejich práv se střetává právo na přístup k soudu a právo projednání věci v přiměřené lhůtě (obě součástí práva na spravedlivý proces).¹² Je těžké si představit hromadné řízení, ve kterém by členové skupiny měli rozsáhlá práva

⁶ § 4 a 5 Návrhu zákona

⁷ Důvodová zpráva k § 10 Návrhu zákona, s. 146

⁸ Tamtéž

⁹ Např. dle KapMuG bylo postavení členů skupiny velmi silné s malými odchylkami od individuálního civilního řízení.

¹⁰ Bod 2.3 Důvodové zprávy k Návrhu zákona, s. 58

¹¹ BALARIN, Jan. *Kolektivní ochrana práv...*, s. 56

¹² Čl. 6 odst. 1 Dodatkového protokolu, který je přílohou sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

a zároveň by došlo k naplnění práva na projednání věci v přiměřené lhůtě. Rozsah práv je tedy nutné zúžit a členové skupiny tím, že se do hromadného řízení přihlásí či případně v něm setrvávají, s takovýmto rozsahem práv souhlasí. Je však potřeba zabezpečit, aby povinnost informovat členy skupiny o hromadných řízeních byla řádně dodržována. Zejména u opt-out režimu je třeba na tuto povinnost klást značný důraz, aby měl člen skupiny možnost z řízení včas vystoupit a mohl eventuálně své právo uplatnit individuálně v klasickém civilním řízení.

Návrh zákona poskytuje výčet limitovaných procesních práv členů skupiny, který však nenajdeme uceleně v jedné části.¹³ Mezi zásadní právo patří zvolit si, zda se chce účastnit hromadného řízení, či nikoliv. Pokud si zvolí účastnit se řízení, stává se zúčastněným členem skupiny a má následující práva.

Jedním ze základních práv vyplývajících z práva na spravedlivý proces je právo na vyjádření. Výkon práva vyjádřit se je dále konkretizován v oddíle 3 Návrhu zákona. Chce-li člen skupiny uplatnit právo ústně, musí tento zájem soudu v dané lhůtě sdělit. Členů skupiny bude pravděpodobně velký počet, proto v případě využití takového práva je nutné vymezit pro jejich uplatnění prostor. „*Procesním právům členů skupiny musejí odpovídat pravomoci soudu. Při účasti širokého okruhu osob (zejména při ústních jednáních), musí mít soud možnost účinně řídit procesní postup, zejména stanovit harmonogram řízení, časově koncentrovat procesní úkony a stanovit časový limit pro přednesy.*“¹⁴ Avšak toto právo má i své limity, jelikož nesmí nad míru přiměřenou omezovat nebo narušovat rychlost a účelnost projednání věci.¹⁵ Pokud člen skupiny nesdělí svůj záměr uplatňovat své právo ústně při jednání, může právo uplatnit pouze se souhlasem soudu s přihlédnutím k omezením v předchozí větě. To samé platí i pro uplatňování práva mimo vymezená jednání, které lze také uplatnit pouze se souhlasem soudu nebo prostřednictvím žalobce.¹⁶

Dále je výslovně stanoveno právo nahlížet do spisu. Přestože subsidiárně ustanovení OSŘ nahlížení do spisu upravuje,¹⁷ není přípustné, aby musel předseda senátu rozhodovat o každé žádosti o nahlížení individuálně. V hromadném řízení mají členové skupiny, je-li jejich členství osvědčeno, právo kdykoliv nahlížet do spisu ex lege. V Návrhu zákona také najdeme právo člena skupiny navrhnout odvolání žalobce a vstup nového žalobce

¹³ § 12 odst. 2 Návrhu zákona

¹⁴ BALARIN: *Kolektivní ochrana práv...*, s. 57

¹⁵ § 67 Návrhu zákona

¹⁶ § 68 Návrhu zákona

¹⁷ § 44 odst. 2 OSŘ: „*Každému, kdo na tom má právní zájem nebo kdo pro to má vážné důvody, předseda senátu na žádost povolí, aby nahlédl do spisu a aby si z něho učinil výpisy nebo opisy, ledaže jde o spis, o němž právní předpisy stanoví, že jeho obsah musí zůstat utajen.*“

do hromadného řízení.¹⁸ Jedná se o jejich významné právo, kterým mohou chránit svá práva především před jednáním žalobce porušující své povinnosti, např. pokud řádně nezastupuje zájem skupiny.¹⁹

Ve výčtu najdeme také právo podávat námitky v případech stanovených zákonem a další práva, která členům skupiny zákon přiznává. Námitky jsou zjednodušeným opravným prostředkem, jež projednává příslušný soud pro vedení hromadného řízení. Podání námitek tedy nemá devolutivní účinek. Může je podat člen skupiny proti úkonu žalobce či soudu při splnění obecných a zvláštních náležitostí,²⁰ a to ve lhůtě 15 dnů od zveřejnění úkonu v rejstříku hromadných řízení.²¹ Příkladem využití je možnost člena skupiny podat námitky k návrhu smíru, jimiž může vyslovit svůj nesouhlas či poukázat na nekalý úmysl účastníků.²²

Výčet práv v §12 odst. 2 Návrhu zákona není výčtem úplným. Mimo něj má člen skupiny právo nechat se zastoupit advokátem, právo na právní pomoc v řízení před soudy.²³ Také již zmiňované elementární právo se do hromadného řízení přihlásit (opt-in) nebo se odhlásit (opt-out). Výše zmíněné povinnosti řadíme do povinností aktivních, avšak v Návrhu zákona najdeme také tzv. pasivní. Tam řadíme ty, které jsou zároveň povinností jiných subjektů. Náleží tam obzvláště právo členů skupiny být dostatečně informován o probíhajícím hromadném řízení a právo na to, aby žalobce v hromadném řízení řádně zastupoval jejich zájmy.²⁴

Jelikož mají členové skupiny v řízení limitovaná práva, Návrh zákona se snaží dále zajistit dostatečnou ochranu jejich subjektivním právům. Patří tam omezení dispozičních práv účastníků, např. zpětvzetí žaloby, uzavírání smíru, nebo také povinnost žalobce jednat v zájmu skupiny. K aktivní legitimaci členů skupiny se vyjádřím podrobněji v dalších kapitolách.

1.1.1. Člen skupiny v postavení žalobce

V případě, kdy se alespoň jeden z poškozených spotřebitelů, členů skupiny, rozhodne uplatnit své právo u soudu, jedná se o koncepci tzv. skupinové žaloby. Žalobcem je tedy člen

¹⁸ § 12 odst. 2 písm. c) Návrhu zákona

¹⁹ K odvolání žalobce blíže v kapitole 2.3.

²⁰ Vedle obecných náležitostí musí člen skupiny osvědčit své právo podat námitku, důvody uplatnění a uvést, zda se týká pouze jeho práva či oprávněného zájmu, více členů skupiny či skupiny celé (viz §146 Návrhu zákona)

²¹ §145 an. Návrhu zákona

²² Blíže k uzavření smíru v kapitole 2.1.1.

²³ Právo vyplývá z čl. 37 odst. 2 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴ Důvodová zpráva k § 11 a 12 Návrhu zákona, s. 148

skupiny, který podal hromadnou žalobu či vstoupil na místo jiného žalobce. V zahraniční právní úpravě je nazýván zástupcem skupiny.²⁵

Jeho tvrzené právo nebo oprávněný zájem „jsou základem hromadné žaloby a rozhodnutí o ní, od kterého se odvíjí posouzení práv nebo oprávněných zájmů zúčastněných členů skupiny“.²⁶ S tím souvisí podmínka hromadného řízení, aby žalobcovy tvrzené právo nebo oprávněný zájem odpovídal vymezení práv nebo oprávněných zájmů, tzv. podmínka typizovanosti či příznačnosti.²⁷ Jedině v tomto případě můžeme hovořit o věcné legitimaci, a proto podmínku nelze požadovat po neziskové osobě. Podmínku nalezneme i v americkém hromadném řízení, dle které má být nárok kolektivního zástupce typickým nárokem v rámci celé skupiny (typicality).²⁸ „Zejména v prostředí class action podle práva USA je však postavení člena skupiny jako kolektivního zástupce formální (representative party) a skutečným motorem class action je advokát zastupující skupinu (class counsel). Advokáta skupiny proto v těchto případech postavíme na roven kolektivnímu zástupci.“²⁹ Německá právní úprava vzorových určovacích žalob nezná pojem členové skupiny. Tyto osoby jsou označovány za osoby, v jejichž zájmu se řízení vede a nejsou oprávněné k podání hromadných žalob. ZPO svěřuje aktivní legitimaci pouze kvalifikovaným subjektům specifikovaným níže.

Zhodnocení, zda člen skupiny jako žalobce dokáže řádně zastupovat a hájit zájmy celé skupiny, je obtížné. Člen skupiny bude pravděpodobně primárně hájit svá vlastní práva, což by vzhledem k podmínce typizovanosti mělo zároveň znamenat hájení nároků ostatních. Návrh zákona poskytuje zúčastněným členům skupiny práva na ochranu před případným porušováním povinností žalobce, přesto je můj názor na řádné zastupování a efektivní vedení řízení s členem skupiny jako žalobcem skeptický.

1.2. Nezisková osoba

V Návrhu zákona najdeme dvě vymezení neziskové osoby. Neziskovou osobou může být právnická osoba splňující několik zákonem daných podmínek, nebo se může jednat o spotřebitelskou neziskovou osobu.³⁰ Nezisková osoba, tj. etablovaná a důvěryhodná nevládní nezisková organizace, má důležitou roli v hromadném řízení. Její úlohou, která je umocněna zejména v odhlašovací režimu, je zabránění bezdůvodným či šikanózním řízením. Je jednou

²⁵ Důvodová zpráva k §10 odst. 3 Návrhu zákona, s. 147

²⁶ § 10 odst. 3 Návrhu zákona

²⁷ § 33 odst. 1 písm. c) Návrhu zákona

²⁸ BALARIN: *Kolektivní ochrana práv...*, s. 60

²⁹ BALARIN: *Kolektivní ochrana práv...*, s. 47

³⁰ § 13 Návrhu zákona

z pojistek proti zneužití hromadných žalob a pro svou aktivní legitimaci k podání hromadné žaloby musí splnit řadu podmínek.³¹

Základem je založení neziskové osoby, jež musí být v souladu s právními předpisy České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie. Fyzická osoba jednající v hromadném řízení za neziskovou osobu musí mít nezbytné znalosti a zkušenosti v oblasti ochrany práv nebo oprávněných zájmů, o kterých se má hromadné řízení vést.³² Významnými podmínkami jsou její neziskovost, nezávislost a bezdlužnost.³³ Neziskovost spočívá v tom, že nevznikla za účelem dosažení zisku, případný zisk používá pro svou další činnost a nedochází k jeho rozdělení mezi jednotlivé členy. Potřebná je také finanční a personální nezávislost na osobách, které by mohly mít zájem na podání hromadné žaloby (výjimkou jsou členové skupiny).³⁴ Podle Důvodové zprávy je neziskovost dána, pokud „*není přímo závislá na jediném financujícím subjektu, ale pokud získává prostředky i z darů a příspěvků, musí být zjevné, že tyto dary a příspěvky nemohou ovlivnit oblasti či společnosti, proti jejichž činnosti se vymezuje*“.³⁵ Jak určuje Evropská směrnice, financování třetí stranou musí splňovat transparentnost, nezávislost a neexistenci střetu zájmů.³⁶ S tím souvisí také povinnost transparentnosti finančních zdrojů stanovená Návrhem zákona, která je však povinná jen pro opt-out řízení.³⁷

Důležitou podmínkou je doba, během níž se musí nezisková osoba aktivně věnovat ochraně práv nebo oprávněných zájmů, o nichž se řízení má vést. Minimální požadovaná doba aktivní činnosti je dva roky³⁸, stejná délka je stanovená pro sdružení spotřebitelů v zákoně č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele. Nejsm si jistá, zda je dvouletá doba aktivní činnosti dostatečnou k odhalení účelově vzniklých neziskových osob. Podle mého názoru by bylo vhodné se inspirovat německou právní úpravou, kterou přiblížím v následujícím odstavci.

Německo patří mezi státy, jež přiznávají aktivní legitimaci omezeně, a to výhradně kvalifikovaným subjektům, přesněji spotřebitelským sdružením. Aby byl tento kvalifikovaný subjekt aktivně legitimován k podání žaloby, musí mít organizace minimální počet členů, a to buď 350 fyzických osob, nebo 10 sdruženích činných ve stejné oblasti. Dále musí být registrována nejméně po dobu čtyř let v seznamu vedeném Spolkovým justičním úřadem nebo

³¹ Důvodová zpráva k §13 a 14 Návrhu zákona, s. 149

³² Podmínka se bude zkoumat ve vztahu k některé z osob vymezených v § 21 OSŘ

³³ Blíže definováno v §14 Návrhu zákona

³⁴ § 13 odst. 1 Návrhu zákona

³⁵ Důvodová zpráva k §13 a 14 Návrhu zákona, s. 149

³⁶ Bod 52 Evropské směrnice

³⁷ Blíže k této povinnosti v kapitole 2.2.5.

³⁸ § 13 odst. 1 Návrhu zákona

registrována podle Evropské směrnice.³⁹ Seznam vedený německým úřadem je plně transparentní a tato sdružení jsou pravidelně kontrolována. Ke kontrole dochází ex offio každých šest měsíců a při zjištění neplnění požadavků jsou ze seznamu odstraněna.⁴⁰

Jak je patrné, spotřebitelská sdružení v ZPO podléhají mnohem větší kontrole než neziskové osoby v Návrhu zákona. Podle navrhované právní úpravy není veden registr neziskových osob, není stanovena jejich pravidelná kontrola a doba aktivní činnosti postačuje dva roky⁴¹. Přiklonila bych se k názoru, že čtyřletá povinná doba registrace je dostatečnou dobou pro případné zjištění, zda subjekt řádně zastupuje zájmy spotřebitelů, či nikoliv. Především s ohledem na subjektivní tříletou promlčecí lhůtu práv bude zabráněno vzniku subjektů oprávněných k podání konkrétní žaloby, například za účelem zničení konkurence.⁴²

Návrh zákona obsahuje ještě další podmínky pro neziskové osoby. Mají povinnost zřídit internetové stránky, na nichž budou veřejně informovat o své činnosti. Dále vyhotovit a uložit výroční zprávy alespoň za dvě poslední účetní období do sbírky listin veřejného rejstříku,⁴³ což je jedním z projevů principu transparentnosti. Splnění výše uvedených podmínek musí nezisková osoba sama doložit, a to při svém prvním úkonu.⁴⁴

Neziskovou osobou je ale také spotřebitelská nezisková osoba, tedy právnická osoba zapsána na seznam osob oprávněných k podání žalob na zdržení se protiprávního jednání vedený Evropskou komisí v souladu se zákonem upravujícím ochranu spotřebitele.⁴⁵ Patří tam například Sdružení českých spotřebitelů, z.ú nebo dTest, o.p.s.⁴⁶ Spotřebitelská nezisková osoba má zvláštní postavení, které vychází z předpokladu, že hájí zájmy členů skupiny ze své podstaty. Jejich postavení je v Návrhu zákona posilněné, nemusí naplňovat některé podmínky jako člen skupiny či nezisková osoba v postavení žalobce, protože jejich kontrolu a splnění podmínek již vyjadřuje zápis v seznamu, který musí doložit. Například nepotřebují získat písemný souhlas určitého počtu členů skupiny pro zahájení hromadného řízení⁴⁷ či nemusí dokládat podmínku solventnosti.⁴⁸

³⁹ § 606 ZPO

⁴⁰ Deutscher Bundestag, Entwurf eines Gesetzes zur Einführung einer zivilprozessualen Musterfeststellungsklage Drucksache 19/2439, s. 22-23. Dostupné na <<https://dip21.bundestag.de/dip21/btd/19/024/1902439.pdf>>

⁴¹ Dané platí pro neziskové osoby dle § 13 odst. 1 Návrhu zákona

⁴² Tamtéž

⁴³ § 13 odst. 1 Návrhu zákona

⁴⁴ § 15 Návrhu zákona

⁴⁵ § 13 odst. 2 Návrhu zákona

⁴⁶ Oznámení Komise k čl. 4 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/22/ES o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů, která kodifikuje směrnici 98/27/ES, ohledně subjektů oprávněných podat návrh podle článku 2 této směrnice.

⁴⁷ § 43 odst. 1 písm. c) Návrhu zákona, § 102 písm. b) Návrhu zákona

⁴⁸ § 35 odst. 3 Návrhu zákona

a J. Petrov Křiváčkové nebude naplnění dané zásady jednoduché, jelikož „zájem skupiny je velice těžko určitelný, role soudu navíc nemůže být výrazně paternalistická, neboť se stále pohybujeme v prostředí sporného řízení, s jeho vůdčí zásadou rovnosti stran“.⁵⁵ Dodržování povinnosti žalobce vést řízení v zájmu skupiny je podstatné, avšak nemůže tím být způsobena újma procesním právům žalovaného, jehož postavení musí být se žalobcem rovné. Projevem zásady je možnost soudu odvolat žalobce, a to na návrh či ex offio z důvodu porušování jeho povinností. Dále při schvalování smíru musí soud přihlížet nejen k požadavkům známých z individuálním civilního řízení, ale také k dalším kritériím, zejména zda je schválení smíru v zájmu skupiny.⁵⁶

Soud usnesením rozhoduje o tom, zda bude vedeno hromadné řízení, v tzv. certifikačním řízení. Pokud jsou všechny podmínky hromadného řízení osvědčeny, soud rozhodne o přípustnosti hromadné žaloby usnesením, ve kterém vymezení skupiny a její členy.⁵⁷ Podmínky soud zkoumá kdykoliv v průběhu řízení, a pokud zjistí neodstranitelný nedostatek podmínek, řízení zastaví.⁵⁸ Fáze certifikace je potřebná s ohledem na zásady hospodárnosti a rychlosti řízení, ale také jako ochrana žalovaného před šikanózním podáváním hromadných žalob. Důležitou povinností soudu je zajistit řádné informování členů skupiny, případně dohlížet nad plněním této povinnosti žalobcem, ve výjimečných případech i žalovaným. Soud k uveřejnění informací využívá rejstřík hromadných řízení. Nejpodstatnější je oznámení o rozhodnutí o přípustnosti hromadné žaloby, aby se mohli členové skupiny do řízení včas přihlásit či odhlásit.⁵⁹

1.4. Správní orgán a subjekt mimosoudního řešení sporů

Návrh zákona řadí mezi zvláštní subjekty také subjekt mimosoudního řešení spotřebitelských sporů a správní orgán, jenž by měl jinak pravomoc rozhodnout o sporech vyplývajících z poměrů soukromého práva, které se v hromadném řízení projednávají. Tyto subjekty mají v hromadném řízení speciální právo, jímž je právo podat soudu vyjádření týkající se věci samé.⁶⁰ S tímto vyjádřením se musí soud vypořádat v odůvodnění rozhodnutí, kterým hromadné řízení končí.⁶¹

⁵⁵ HAMULÁKOVÁ, Klára, PETROV KŘIVÁČKOVÁ, Jana. *Kolektivní ochrana práv v nově navrhované úpravě*. Bulletin advokacie, 2018, č. 12/2018, s. 22

⁵⁶ Podrobněji v kapitole 2.

⁵⁷ § 44 Návrhu zákona

⁵⁸ § 54 Návrhu zákona

⁵⁹ Blíže k informování o hromadném řízení v kapitole 2.2.1.

⁶⁰ Jedná se o institutu známý z anglosaského práva pod označením *amicus curiae*

⁶¹ § 17 Návrhu zákona

1.5. Účastník dle návrhu zákona o hromadném řízení

Hromadné řízení jako klasické sporné civilní řízení vychází z ryze formálního pojetí účastníků. Jak již bylo zmíněno výše, v Návrhu zákona se uplatní subsidiární aplikace OSŘ. Z toho plyne, že účastníky hromadného řízení jsou žalobce a žalovaný.⁶² Subjekt, který podá žalobu, bude mít v řízení vždy postavení žalobce, žalovaným pak vždy bude ten, jehož žalobce v žalobě jako žalovaného označí, tj. osoba vůči níž žaloba směřuje.⁶³ „Právě uvedené se *mutatis mutandis* uplatní také pro označení „účastník“ řízení, kterým je stejně jako v individuálním sporu žalobce a žalovaný.“⁶⁴

Subsidiárně se tedy pro postavení účastníka použijí pravidla obsažená v OSŘ až na specifickou úpravu v Návrhu zákona. Jedná se o specifikaci osob, které jsou oprávněny podat hromadnou žalobu, postavení členů skupiny a jejich práva a povinnosti a rozdílné postavení žalobce, jenž na rozdíl od individuálního řízení nehájí pouze své zájmy, ale zájmy celé skupiny. Možným žalobcem, tedy osobou oprávněnou k podání hromadné žaloby, může být dle Návrhu zákona pouze poškozený člen skupiny či nezisková osoba. Návrh zákona omezuje využití hromadných žalob na vymáhání nároků týkajících se práv spotřebitelů, proto v roli člena skupiny může být pouze spotřebitel a v roli žalovaného pouze podnikatel.⁶⁵

1.5.1. Aktivní legitimace

K podání hromadné žaloby je oprávněn člen skupiny, nezisková osoba (příp. spotřebitelská nezisková osoba) za splnění zákonem uvedených podmínek.⁶⁶ V případě, kdy žaluje člen skupiny jako nositel hmotněprávního nároku, má věcnou legitimaci, jedná se o hromadnou řízení s prvky žaloby skupinové. Naproti tomu podává-li žalobu nezisková osoba s procesní legitimací, která je jí daná zákonem, blíží se prvky reprezentativní žalobě.

Návrh zákona rozlišuje podmínky pro aktivní legitimaci k podání hromadné žaloby k zahájení přihlašovacího a odhlašovacího hromadného řízení. Jedná-li se o režim přihlašovací, má právo podat hromadnou žalobu člen skupiny či nezisková osoba, která získá písemný souhlas minimálně 10 členů skupiny, poškozených. Zahájit řízení může také spotřebitelská nezisková osoba, jež díky svému zvláštnímu postavení vyplývající z Evropské směrnice

⁶² § 91 OSŘ

⁶³ ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015. Teoretik, s. 44

⁶⁴ Důvodová zpráva k hlavě III Návrhu zákona, s. 145

⁶⁵ Tamtéž

⁶⁶ § 18 Návrhu zákona

písemné souhlasy získávat nemusí. Důvodem je to, že hájení zájmů členů skupiny vyplývá již z její podstaty.⁶⁷

Co se týče odhlašovacího režimu, jsou zde podmínky přísnější, a to kvůli většímu riziku zneužití řízení. Z toho důvodu musí člen skupiny či nezisková osoba získat písemný souhlas alespoň 100 členů skupiny. Tento vysoký počet má dle Důvodové zprávy působit proti případným snahám zneužít odhlašovací řízení či poškodit žalovaného v konkurenčním boji. Naopak spotřebitelské neziskové osoby stejně jako u přihlašovacího řízení nemusí získat ani jeden písemný souhlas člena skupiny.⁶⁸

Při zhodnocení správnosti nastavení této právní úpravy se nejprve zastavím u některých právních úprav zahraničních. Německá úprava vzorových určovacích žalob⁶⁹ je stejně jako Návrh zákona omezena pouze na podání hromadných žalob v oblasti spotřebitelských sporů. Možným žalobcem však může být jen tzv. kvalifikovaný subjekt zastupující zájmy spotřebitelů, který může svým návrhem zahájit pouze přihlašovací hromadné řízení.⁷⁰ Německo zvolilo spíše restriktivní využití hromadných žalob oproti Návrhu zákona a odchylovalo se tak mnohem více od amerického modelu hromadných žalob. Omezení procesní legitimace k podání hromadných žalob je typické v evropských státech, naopak v USA má možnost podat hromadnou žalobu kterýkoliv člen skupiny (každá poškozená osoba).⁷¹ Úprava Návrhu zákona poskytující aktivní legitimaci členům skupiny je jednou z oblastí, kde můžeme pozorovat inspiraci americkým modelem při vytváření.

Evropská směrnice přiznává procesní legitimaci pouze kvalifikovaným subjektům (oprávněné subjekty, qualified entities) splňující daná kritéria a rozlišuje mezi vnitrostátními a přeshraničními zástupnými žalobami. „*Oprávněným subjektem je jakákoli organizace nebo veřejnoprávní subjekt zastupující zájmy spotřebitelů, který byl členským státem určen jako oprávněný k podávání zástupných žalob v souladu s touto směrnicí.*“⁷² Vnitrostátní zástupné žaloby budou moci podávat oprávněné subjekty k tomu určené členským státem. Členské státy budou muset zajistit, aby se jednalo o způsobilé subjekty, zejména spotřebitelské organizace. Na druhou stranu v případě přeshraničních žalob budou povinni splňovat harmonizovaná

⁶⁷ Důvodová zpráva k § 18 a 19 Návrhu zákona, s. 151

⁶⁸ Tamtéž

⁶⁹ § 606 an. ZPO

⁷⁰ *Collective redress in Germany What you need to know* [online]. Ashurst. 1. listopadu. 2018 [cit. 25. října. 2020]. Dostupné na <<https://www.ashurst.com/en/news-and-insights/legal-updates/collective-redress-in-germany-what-you-need-to-know/>>

⁷¹ BALARIN, Jan. *Kolektivní ochrana práv...*, s. 131

⁷² Čl. 3 odst. 4 Evropské směrnice

kritéria určená Evropskou směrnicí.⁷³ „*Tato výlučná procesní legitimace je adekvátní povaze kolektivní ochrany, je svěřena kvalifikovaným institucím, není spojována s individuálním zájmem, motivace žalobce vyplývá z jeho činnosti jako instituce.*“⁷⁴ Procesní legitimaci má tedy subjekt, který není nositelem práva, hmotněprávního nároku.

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, došlo ke schválení Evropské směrnice v jiné podobě, než ze které současný Návrh zákona vychází. Návrh zákona tedy vůbec neupravuje tzv. přeshraniční žaloby. Proto bude nevyhnutelné přepracování Návrhu zákona, v němž dojde k doplnění úpravy přeshraničních žalob. S tím souvisí také chybějící úprava aktivní legitimace k podání přeshraničních žalob, u které Evropská směrnice vyžaduje přísnější podmínky než u vnitrostátní.⁷⁵ „*V případě přeshraniční zástupné žaloby je vyloučeno určení oprávněného subjektu ad hoc pro konkrétní zástupnou žalobu. Český návrh zákona ovšem aktuálně jiný způsob určení „hromadného žalobce“ než ad hoc nezná.*“⁷⁶

Dle mého názoru je evropská koncepce omezení žalobní legitimace vhodnější a nutná k dosažení sledovaného účelu Návrhu zákona. Přestože je jedním ze stěžejních účelů Návrhu zákona poskytnutí ochrany poškozeným osobám a jejich možnosti společně se domáhat svých bagatelních nároků, musí být zohledněny i další jeho cíle. Mezi tyto cíle patří zajištění hospodárnosti řízení a zefektivnění soudnictví, zejména odbřemenění soudů.⁷⁷ Vzhledem k tomu, že musí být zajištěno řádné zastupování žalobce a jeho jednání v zájmu skupiny, je pravděpodobnější, že neziskové osoby (zejm. spotřebitelské organizace) už z pouhého smyslu své existence budou funkci splňovat lépe. Návrh zákona se snaží případná rizika zneužití žalob především pro finanční prospěch předcházet podmínkami, které musí člen skupiny pro povolení hromadné žaloby splnit (tj. především získání určitého počtu souhlasů). Nicméně se jedná o nový institut v českém právním prostředí, proto by dle mého názoru bylo z počátku vhodnější svěřit žalobní legitimaci pouze kvalifikovaným subjektům po vzoru německé právní úpravy. Zároveň s ohledem na současné znění Evropské směrnice bude nutné úpravu harmonizovat a posoudit, zda člen skupiny či nezisková osoba naplňuje požadavky v Evropské směrnicí.

⁷³ Tisková zpráva. *Spotřebitelé v EU získají přístup k hromadným žalobám*. 30. června 2020 [cit. 28. října 2020]. Dostupné na <<https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2020/06/30/eu-consumers-obtain-access-to-collective-redress/>>

⁷⁴ ZOULÍK, František. *Problematika hromadných žalob se zřetelem k českému právu*, in TICHÝ, Luboš (ed.), *Procesní ochrana kolektivních zájmů*, Karolinum, Praha 2008 (AUC Iuridica 2005 (4)), s. 16

⁷⁵ Čl. 4 odst. 3 Evropské směrnice

⁷⁶ ŠCĚŘEPOVÁ, Kateřina, POUČENSKÁ, Dominika. *Připravovaný zákon o hromadném řízení v Česku: jeho podoba je stále nejasná* [online]. Česká justice. 10. února 2021 [cit. 16. února 2021]. Dostupné na <https://www.ceska-justice.cz/blog/pripravovany-zakon-o-hromadnem-rizeni-v-cesku-jeho-podoba-je-stale-nejasna/#_ftn2>

⁷⁷ Bod 2. 1 Důvodové zprávy k Návrhu zákonu, s. 50

2. Postavení žalobce v návrhu zákona o hromadném řízení

V druhém dílu Návrhu zákona najdeme úpravu žalobce v hromadném řízení, která se v určitých oblastech významně odlišuje od standardního civilního soudního řízení. První ustanovení stanovuje základní povinnost žalobce, již je vystupování v hromadném řízení vlastním jménem v zájmu skupiny.⁷⁸ Z důvodu toho, že žalobce jednající sám a svým jménem má také vlastní zájmy, které nemusejí vždy odpovídat zájmům skupiny jako celku, je tato povinnost v Návrhu zákona výslovně stanovena. Tato výslovná úprava dle Důvodové zprávy slouží jako jedna z pojistek před zneužitím hromadné žaloby, přesněji jako ochrana členů skupiny před potencionálním jednáním žalobce ve prospěch žalovaného nebo jiných osob.⁷⁹

Mezi další zákonné povinnosti žalobce patří jednání s řádnou péčí v průběhu celého řízení. Pojem řádná péče jako procesní vyjádření péče řádného hospodáře je v právním prostředí poměrně známým a ustáleným pojmem. Nad soubor povinností, které má účastník stanovené zákonem OSŘ, především povinnost tvrzení a důkazní, má dle Návrhu zákona účastník i další povinnosti, které jsou stanovené v § 21 Návrhu zákona. Z použití slova zejména v daném ustanovení vyplývá, že se jedná o demonstrativní výčet a soudní praxe ukáže, zda dojde k rozšíření či upřesnění povinností účastníka.⁸⁰

Žalobce má zejména „povinnost obstarávat podklady a důkazy svědčící v prospěch skupiny, přijímat a vyřizovat návrhy a podněty členů skupiny, informovat členy skupiny o průběhu hromadného řízení a povinnost brát ohled na práva žalovaného, zejména při informování členů skupiny o průběhu a výsledcích řízení.“⁸¹

Procesní nástupnictví má v Návrhu zákona speciální právní úpravu oproti OSŘ⁸² vzhledem ke zvláštním požadavkům, které jsou kladeny na žalobce. V případě procesního nástupnictví na straně žalobce, je proto nutné zkoumat splnění podmínek nutných k podání hromadné žaloby i u právního nástupce. Pokud nastane situace, kdy právní nástupce takové kvality nemá nebo nemá zájem o působení v řízení, postupuje se stejně jako při odvolání (viz kapitola 2.3.). Tato úprava je potřebná, jelikož je nutné zajistit, aby nový žalobce hájil řádně zájmy skupiny a plnil své další povinnosti.

⁷⁸ § 20 odst.1 Návrhu zákona

⁷⁹ Důvodová zpráva k § 20 Návrhu zákona, s. 152

⁸⁰ Důvodová zpráva k §21 Návrhu zákona, s. 152

⁸¹ § 21 Návrhu zákona

⁸² § 107 a 107a OSŘ

2.1. K vybraným právům žalobce

2.1.1. Právo uzavřít smír

V části druhé v hlavě I Návrhu zákona najdeme úpravu stěžejních dispozičních úkonů, jimiž dochází k ukončení řízení. Jedná se především o smír, díky němuž mají účastníci v hromadném řízení možnost dobrovolně ukončit spor, tedy uzavřít mezi sebou smír. Dále Návrh zákona upravuje další dispoziční úkony žalobce, kterými jsou změna a zpětvzetí žaloby.⁸³

Smír je vítaným řešením, ať už se jedná o individuální, či hromadné řízení, proto by „každá zákonná úprava měla věnovat značnou pozornost smírnému ukončení právního sporu“.⁸⁴ Na základě zkušeností ze zahraničí, především na základě skončení řízení v USA, lze říci, že ve většině případů hromadné řízení končí právě smírem.⁸⁵ Průzkum Carlton Fields Class Action Survey zveřejnil ve svém ročním vydání z roku 2019, že procento dohod o vyrovnání u hromadných žalob (class actions) nadále roste. V roce 2018 to bylo 73,1 % oproti předchozímu roku s 70,8 %.⁸⁶ Není to ale vždy řešení, k nimž by žalovaná strana přistoupila zcela ze své vůle. Žalovaného k tomu donutí následky hrozící z řízení před soudem, jež jsou těžší než případné vysoké částky, na kterých se dohodnou při mimosoudním vyrovnání. Často k těmto vyrovnáním dochází ještě před provedením certifikačního řízení, takže daný případ ani nemusí splňovat podmínky pro hromadné řízení.⁸⁷ Jako ukázkou lze uvést případ Frank v. Poertner, ve kterém byla podána hromadná žalobě proti společnosti Duracell z důvodu klamavého označení výrobků. Spotřebitelé obdrželi pouhých 344 tisíc dolarů, naopak právní zástupce na odměně a výdajích 5,7 milionů dolarů.⁸⁸ V německém ZPO také najdeme úpravu smíru, který již byl využit v tzv. kauze Dieselgate, avšak na rozdíl od Návrhu zákona není uzavřený smír dle ZPO exekučním titulem.⁸⁹

⁸³ § 76 an. Návrhu zákona

⁸⁴ MICKLITZ, Hans-W. *Ochrana kolektivních zájmů v civilním procesu*, in TICHÝ, Luboš (ed.), *Procesní ochrana kolektivních zájmů*, Karolinum, Praha 2008 (AUC Iuridica 2005 (4)), s. 79

⁸⁵ BALARIN: *Kolektivní ochrana práv...*, s. 75

⁸⁶ „Settlement rates for class actions continue to rise, up to 73.1 percent in 2018 from 70.8 percent the previous year. Settlements are more likely to occur before a class certification. Only 2 percent of cases filed as class actions go to trial.“ (viz CARLTON FIELDS. *2019 Carlton Fields Class action Survey* [online], 2020 [cit. 10. února 2021]. Dostupné na <<https://classactionsurvey.com/pdf/2019-class-action-survey.pdf>>)

⁸⁷ NĚMEC, Robert. *Potencionální konflikt mezi oprávněnými zájmy klientů a zájmy advokáta u hromadných žalob*. Bulletin Advokacie, 2019, č. 7-8/2019, s. 15

⁸⁸ FRANK, Ted. *CCAF Asks Supreme Court to Hear Challenge on Duracell Class Action Settlement* [online]. Competitive Enterprise Institute, 11. prosince 2015 [cit. 5. února 2021]. Dostupné na <<https://cei.org/blog/ccaf-asks-supreme-court-to-hear-challenge-on-duracell-class-action-settlement/>>

⁸⁹ *Settlement reached: Volkswagen to compensate consumers in Germany affected by Dieselgate* [online]. The European Consumer Organisation, 28. února 2020 [cit. 21. února 2021]. Dostupné na <<https://www.beuc.eu/publications/settlement-reached-volkswagen-compensate-consumers-germany-affected-dieselgate/html>>

S touto možností počítá i Evropská směrnice v souladu s Doporučením komise⁹⁰, která uvádí, že v „*rámcí zástupné žaloby na vydání opatření ke zjednání nápravy by měl být podporován kolektivní smír zaměřený na poskytnutí nápravy poškozeným spotřebitelům.*“⁹¹ Blíže Evropská směrnice upravuje smír v článku 11.

Charakteristickým rysem je s ohledem na povahu žaloby zvýšená kontrola soudu nad řešením smíru. Zvláštní úprava oproti OSŘ je potřebná, jelikož je nutné zohlednit základní aspekt hromadného řízení. Tím je ten, že účastníci řízení nejednají pouze ve svém zájmu, ale jednají také o právech zúčastněných členů skupiny. Návrh zákona proto navíc přidává kritérium zájmu skupiny, které musí soud prozkoumat. Potřeba je v tomto případě umocněna také tím, že se jedná se úkon, jenž má za následek ukončení řízení.

Na rozdíl od individuálního řízení žalobce řídí řízení o nárocích zúčastněných členů skupiny, kteří však nejsou účastníky řízení. I přes tento fakt, je dohoda mezi stranami považovaná za nejlepší řešení, jak koneckonců vyplývá z § 100 odst. 1 OSŘ, který stanovuje povinnost soudu vést strany ke smírnému řešení.⁹²

Aby byla zajištěna ochrana práv členů skupiny a jednalo se o dispoziční úkon v jejich zájmu, je v Návrhu zákona stanoveno několik pojmů jejich ochrany. Pro účinnost smíru je nutné jeho schválení soudem, přičemž je úprava totožná jako u individuálního civilního soudního řízení až na kritéria, která soud musí zohledňovat. K potřebě schválení smíru soudem se vyjadřuje Hans-W. Micklitz: „*Vzdání se žaloby, zpětvzetí žaloby a procesní smír by mělo být bez dalšího možné jenom se souhlasem, resp. se schválením soudece.*“⁹³

Dalším specifickým nástrojem ochrany pro členy skupiny je podání námitek k návrhu smíru nebo následná možnost z řízení dodatečně vystoupit a vyloučit tak vůči sobě účinky smíru. Vyloučení jeho účinků je vázáno na podání námitek proti smíru, jimž nebylo vyhověno.⁹⁴

Evropská směrnice stanovuje možnost členským státům vymezit podmínky, kdy může člen skupiny vůči sobě přijmout nebo odmítnout účinky smíru.⁹⁵ Úprava class action také dává členům skupiny právo podat námitky proti smíru (vyrovnání) a vyloučit účinky smíru může člen skupiny vystoupením z řízení (opt-out), které však není vázáno na podání námitek.⁹⁶

⁹⁰ Čl. 25 Doporučení: „*Členské státy by měly zajistit, aby strany sporu při události hromadné škody byly pobízeny k tomu urovnat spor o náhradu škody smírně nebo mimosoudní dohodou, a to jak ve fázi před soudním řízením, tak i během něj,...*“

⁹¹ Bod 26 Evropské směrnice

⁹² Důvodová zpráva k § 76 Návrhu zákona, s. 185

⁹³ MICKLITZ, Hans-W. *Ochrana kolektivních zájmů v civilním procesu*, in TICHÝ, Luboš (ed.), *Procesní ochrana kolektivních zájmů*, Karolinum, Praha 2008 (AUC Iuridica 2005 (4)), s. 80

⁹⁴ § 82 Návrhu zákona

⁹⁵ Čl. 8 Evropské směrnice

⁹⁶ Čl. 23 (e) (5) FRCP

Pokud člen po oznámení o smíru vyjádří, že chce vystoupit z řízení, soud již nemusí členovi skupiny vyhovět, jelikož je právo opt-out garantováno pouze v počáteční fázi hromadného řízení.⁹⁷ Tedy možnost vyloučit vůči sobě účinky smíru uzavřeného v hromadném řízení není v USA tak široká.

Soud nejenom zkoumá soulad s hmotným právem jako v řízení dle OSŘ, ale je povinen v hromadném řízení kontrolovat i to, zda je tento dispozitivní úkon v zájmu skupiny.⁹⁸ Žalobce sice formálně procesně zastává pozici žalobce, materiálně jsou však žalobci, přesněji společenstvím, i členové skupiny, jejichž práva a zájmy jsou předmětem řízení.⁹⁹ Návrh zákona obsahuje demonstrativní výčet kritérií, ke kterým je potřeba při rozhodování o schválení smíru přihlížet.

V první řadě je nutné, aby byla naplněna žalobcova elementární povinnost odpovídajícím způsobem zastupovat zájmy skupiny, s níž souvisí nutnost zkoumání, zda nemůže dojít ke střetu zájmu žalobce se zájmem skupiny. Dalším hlediskem je, aby smírem přiznané právo jednotlivým členům bylo spravedlivé. Při posuzování spravedlnosti soud zohlední náklady, rizika a délku hromadného řízení, účinnost způsobu rozdělení práva a vypořádání a také výši případné odměny žalobce. Posledním bodem je povinnost, aby byly v návrhu smíru práva a zájmy zúčastněných členů skupiny upraveny rovnocenně.¹⁰⁰ Daná zmíněná kritéria jsou totožná s kritérii, které soud zohledňuje při schvalování smíru v americké verzi hromadných žalob.¹⁰¹

Proti usnesení, jímž nebyl smír schválen, je možné podat stranami řízení řádný opravný prostředek, tedy odvolání. Proti usnesení o schválení smíru však nikoliv, stejně jako tomu je v obecné úpravě civilního řízení.¹⁰²

2.1.2. Právo na změnu a zpětvzetí žaloby

Žalobcovo právo změnit hromadnou žalobu a jeho právo vzít žalobu zcela nebo z části zpět je lehce rozdílné od úpravy individuálního civilního řízení.¹⁰³ Návrh zákona totiž navíc stanovuje možnost soudu nepřipustit změnu či zpětvzetí, pokud daný úkon odporuje zájmu

⁹⁷ “But if a class member receives such a notice and tells the court that she wants no part of the agreement, the court can deny her opt-out request.” (viz BRONSTEEN, John. *Class Action Settlements: An Opt-in Proposal*, 2005 U. Ill. L. Rev. 903 (2005). Dostupné na <<https://ssrn.com/abstract=745826>>

⁹⁸ Důvodová zpráva k § 80 a 81, s. 187

⁹⁹ BALARIN: *Kolektivní ochrana...*, s. 107-108

¹⁰⁰ § 80 Návrhu zákona

¹⁰¹ Čl. 23 (e)(2) FRCP

¹⁰² § 202 odst. 1 písm. f) OSŘ

¹⁰³ § 95 a § 96 OSŘ

skupiny.¹⁰⁴ Tato podmínka je totožná jako u úpravy smíru, kterou je omezena dispoziční zásada žalobce s ohledem na ochranu zájmu skupiny. Důvodová zpráva k předmětným ustanovením uvádí, že lze omezeně přihlídnout při posuzování změny či zpětvzetí ke kritériím, k nimž přihlíží také u schvalování smíru. Přestože zpětvzetí není toliko meritorním skončením sporu jako uzavření smíru, i v tomto případě musí být přihlídnuto k zájmu členů skupiny. V případě, kdy soud zpětvzetí žaloby nepřipustí, může požadovat svoji výměnu.¹⁰⁵

Proti usnesení soudu o změně žaloby může podat odvolání pouze žalobce, avšak odvolání proti usnesení o zpětvzetí žaloby je umožněno podat žalobci i žalovanému. Členové skupiny právo podat odvolání nemají, poskytuje se jim jiný prostředek ochrany, kterým jsou námitky stejně jako u návrhu smíru.¹⁰⁶ Dle mého názoru je členům skupiny, jež nejsou účastníky řízení, poskytnuta dostatečná ochrana. V případě zpětvzetí žaloby může jiný člen skupiny podat hromadnou žalobu, či se mohou jednotlivě domáhat svých práv v klasickém civilním řízení. V situaci, kdy by měl každý člen skupiny možnost podat odvolání, nekorespondovalo by to s jejich postavením *sui generis* a nebyla by dodržena zásada hospodárnosti a rychlosti civilního řízení.

2.1.3. Právo na výměnu

Pouze žalobce může navrhnou soudu svou výměnu, pokud po něm nelze spravedlivě požadovat, aby v hromadném řízení dále pokračoval. Důvodová zpráva uvádí, že existenci spravedlivého důvodu typicky zakládá nějaká nepředvídatelná situace či změna v osobním životě. Ta má za následek nemožnost žalobce plně hájit zájmy skupiny a řádně plnit své povinnosti, tudíž nelze po žalobci spravedlivě požadovat a ani není vhodné, aby v řízení působil nadále. Nezbytnou podmínkou pro povolení výměny je nejen uvedení důvodu navrhované výměny, ale také nového žalobce spolu s jeho souhlasem. Nový žalobce musí samozřejmě splňovat podmínky aktivní legitimace a přijímá stav hromadného řízení, jaký tu je ke dni nabytí právní moci rozhodnutí o výměně žalobce.¹⁰⁷

K návrhu je zúčastněným členům skupiny a žalovanému umožněno se vyjádřit. O návrhu na výměnu rozhoduje soud usnesením, proti němuž není přípustné odvolání. Důvodová zpráva zdůvodňuje nemožnost podání řádného opravného prostředku zajištěním rychlosti řízení a tím, že by výměnou nemělo dojít k poškození práv žádného subjektu. Výměna

¹⁰⁴ § 84 an. Návrhu zákona

¹⁰⁵ Důvodová zpráva k §85 Návrhu zákona, s. 190

¹⁰⁶ Tamtéž

¹⁰⁷ § 28 an. Návrhu zákona

žalobce není sankcí, jako je odvolání, tedy není sankčním následkem pozbytí podmínek nebo neplnění povinností. Vzhledem k této skutečnosti a k tomu, že účastníkům a zúčastněným členům skupiny jsou poskytnuty jiné prostředky ochrany, je nemožnost podání odvolání důvodná. Žalobce může podat nový návrh na výměnu či také podat návrh na zpětvzetí žaloby, členové skupiny mohou podat návrh na odvolání nového žalobce a žalovaný může požádat o složení jistoty na náhradu nákladů řízení.¹⁰⁸

2.1.4. Právo na odměnu

Žalobce má v případě úspěchu ve věci v určitých případech nárok na odměnu vůči zúčastněným členům skupiny, která se zásadně vypočítává z přiznaného plnění. Tímto způsobem se členové skupiny, jež nemají v hromadném řízení svoje finanční prostředky ani žádná rizika, podílejí na jeho financování.¹⁰⁹

Odměna žalobce je zakotvena v §96 an. Návrhu zákona. Žalobci může být přiznána odměna, pokud to umožňuje povaha přiznaného plnění. Tedy když hromadná žaloba obsahuje aktivní plnění, petit na plnění (uložení povinnosti něco konat), má žalobce právo navrhnout v hromadné žalobě, aby mu byla přiznána odměna. Přisouzené plnění se zúčastněným členům skupiny v dané hodnotě sníží. Tímto způsobem se podílejí na financování hromadného řízení ex post, jelikož jiným způsobem své finančními prostředky do řízení nevkládají.¹¹⁰

Mezi žalobcem a žalovaným může dojít k dohodě odchylně od zákona, přičemž tím nesmí být dotčeno právo zúčastněných členů skupiny z přisouzeného plnění. Nejedná se o možnost překročení stanovené maximální výše odměny, ale o možnost ujednat si odchylnou povahu plnění.¹¹¹

Odměna žalobce je vyjádřena procentuální částí z přisouzeného plnění a určuje se přiměřeně s přihlédnutím ke kritériím, kterými jsou očekávána složitost, rizikovost a délka hromadného řízení. Výše odměny však nemůže přesáhnout 25 % z přisouzeného plnění.¹¹² Tato procentuální výše byla stanovena s ohledem na zahraniční zkušenosti, ale proti předchozímu návrhu byla kvůli obavě ze zneužití institutu pro dosažení zisku snížena.

V americkém hromadném řízení je odměna stanovena dle výsledku sporu (contingency fees) a obvykle se pohybuje mezi 20–30 % hodnoty předmětu sporu, za maximum se považuje

¹⁰⁸ Důvodová zpráva k § 29 Návrhu zákona, s. 157

¹⁰⁹ Důvodová zpráva k § 96 Návrhu zákona, s. 197

¹¹⁰ Tamtéž

¹¹¹ Důvodová zpráva k § 96 odst. 3 Návrhu zákona, s. 199

¹¹² § 97 Návrhu zákona

50 %.¹¹³ Dle německé úpravy určovacích vzorových žalob může být žalobcem pouze kvalifikovaný subjekt, který nesmí podávat hromadnou žalobu za účelem svého zisku a jejich financování od soukromých společností nesmí převýšit 5 %.¹¹⁴ Jak již název žalob napovídá, soud může pouze deklarovat určité právo a jednotlivci se poté musejí náhrady škody domáhat samostatně.

Soud má modifikační právo navrhovanou odměnu snížit, je-li zjevně nepřiměřená s ohledem na stanovená kritéria.¹¹⁵ Soud určí odměnu s konečnou platností již v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby. Je třeba zvážit, zda v této počáteční fázi soud může mít dostatečnou představu o výši přiměřené odměny, jelikož může pouze odhadnout složitost, rizikovost a délku řízení. Z toho důvodu mám za to, že by bylo vhodné odměnu s konečnou platností určit až v rozsudku hromadného řízení.

V Evropské směrnici nalezneme ustanovení o tzv. pomoci oprávněnému subjektů. Evropská směrnice umožňuje stanovení pravidel, podle kterých bude moci oprávněný subjekt požadovat od poškozených spotřebitelů (členů skupiny) pouze nízký vstupní či obdobný poplatek.¹¹⁶ S ohledem na kladený důraz Evropskou směrnicí na neziskovost oprávněných subjektů je možné, že navrhovaná výše odměny, která činí až 25 % z vysouzené částky, nebude naplňovat požadavky Evropské směrnice a bude ji nutné adekvátně snížit.

2.2. K vybraným povinnostem žalobce

2.2.1. Povinnost vyrozumět a informovat zúčastněné členy skupiny

Členové skupiny nemají v řízení postavení účastníka, hlavního ani vedlejšího, avšak postavení *sui generis*. Aby mohli plně uplatňovat svá práva (viz kapitola 1.1.), musí být především zajištěna jejich dostatečná informovanost o průběhu řízení. „*Primární břemeno informační povinnosti leží dle zákona na bedrech žalobce, neboť on celé řízení iniciuje, vede a je povinen hájit zájmy členů skupiny.*“¹¹⁷ Povinnost žalobce, obecně vyjádřená v § 21 písm. c) Návrhu zákona, je informovat členy skupiny o průběhu hromadného řízení způsobem a v míře přiměřené okolnostem. Informace o hromadném řízení budou zpřístupněné ve zvláštním rejstříku hromadných řízení vedeným soudem a spravovaným Ministerstvem spravedlnosti ČR, který bude obsahovat chronologicky seřazený seznam rozhodnutí

¹¹³ BALARIN: *Kolektivní ochrana práv...*, s. 112

¹¹⁴ § 606 odst. 1 ZPO

¹¹⁵ § 97 odst. 2 Návrhu zákona

¹¹⁶ Čl. 20 odst. 3 Evropské směrnice

¹¹⁷ Bod 2.3 Důvodové zprávy k Návrhu zákona, s. 63

o přípustnosti hromadné žaloby.¹¹⁸ Vedení těchto rejstříků je kritizováno odbornou veřejností z obavy ze zatížení soudů. Důvodem je, že se bude jednat o poměrně náročnou správu a zcela jistě bude nutnost dalších administrativních pracovníků.¹¹⁹

Zřízení elektronické databáze je doporučeno také v Evropské směrnici (čl. 14). V Německu je dle právní úpravy v ZPO rejstřík veden elektronicky Ministerstvem spravedlnosti, obdobně jako tomu bylo dle KapMuG. Záznamy musí být uchovány 3 roky po pravomocném skončení řízení. K zveřejnění v rejstříku musí dojít do 14 dnů od podání hromadné žaloby, splňuje-li zákonné předpoklady.¹²⁰

Základní povinnost žalobce informovat členy skupiny se poté promítá v konkrétních případech v následujících ustanoveních. V případě zastavení hromadného řízení z důvodu neosvědčení podmínek pro zahájení přihlašovacího hromadného řízení je žalobce povinen vyrozumět členy skupiny o tom, že mají možnost podat žalobu individuálně ve standardním civilním řízení. Tato povinnost slouží k ochraně členů, jež by se o zastavení nemuseli dozvědět, jelikož tato informace není zveřejňována v rejstříku hromadných řízení a v dobré víře by se nedomáhali svého práva individuálně. Tuto vyrozumívací povinnost má žalobce také v případě zastavení řízení z důvodu zpětvzetí hromadné žaloby¹²¹ nebo při nesložení jistoty, která mu může být stanovena z obavy, že by nenahradil žalovanému náklady přihlašovacího hromadného řízení v případě neúspěchu.¹²²

Úprava uveřejňování informací obsahující povinnost žalobce a soudu zajistit, aby byli členové skupiny i v průběhu hromadného řízení dostatečně informováni, je zakotvena v § 69 an. Návrhu zákona. K uveřejňování informací soudem slouží rejstřík hromadných řízení specifikovaný výše. Žalobce uveřejňuje informace o zahájení a průběhu hromadného řízení ve věci samé soudem určeným způsobem. Daný způsob, formu a rozsah soud vybírá tak, aby byla dle okolností zajištěna co nejvyšší informovanost všech členů skupiny. Shodně s Návrhem zákona¹²³ Evropská směrnice uvádí, že poskytování informací musí být efektivní. To znamená zohlednění konkrétního případu při volbě způsobu. Může tak dojít ke zveřejnění na webových stránkách, na sociálních sítích, zasláním emailů, v novinách atd.¹²⁴

¹¹⁸ § 163 an. Návrhu zákona

¹¹⁹ PASEKOVÁ, Eva. *Hromadná žaloba u nároků vzniklých před účinností zákona? Šlo by o nepřipustnou retroaktivitu, zaznělo u kulatého stolu*. [online]. Česká justice, 17. prosince 2019 [cit. 12. února 2021]. Dostupné na <<https://www.ceska-justice.cz/2019/12/hromadna-zaloba-u-naroku-vzniklych-pred-ucinnosti-zakona-slo-by-o-nepripustnou-retroaktivitu-zaznelo-u-kulateho-stolu>>

¹²⁰ § 608 a 609 ZPO

¹²¹ Důvodová zpráva k § 47 Návrhu zákonu, s. 171

¹²² § 89 Návrhu zákona

¹²³ § 72 odst. 3 Návrhu zákona

¹²⁴ Bod 61 Evropské směrnice

Žalobci může být uložena povinnost, aby vyrozuměl členy skupiny jednotlivě, je-li to možné zvládnou s vynaložením rozumného úsilí. Oznámení, k němuž je žalobce povinen vždy, je oznámení o zahájení hromadného řízení ve věci samé. Soud mu určí lhůtu v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby. Zvláštní povinnost mají neziskové osoby v postavení žalobce, kterým soud vždy uloží, aby tyto informace o zahájení hromadného řízení uveřejňovaly na svých internetových stránkách.¹²⁵ Tento požadavek je shodný i s Evropskou směrnicí, která ho považuje za důležitý pro úspěch dané žaloby.¹²⁶ Členské státy si mají určit taková pravidla, která zajistí dostatečné poskytování informací o zástupných žalobách spotřebitelům (členům skupiny). Především se jedná o informace poskytované oprávněnými subjekty o podaných zástupných žalobách, stavu těchto žalob a jejich výsledcích.¹²⁷

U modelu opt-out typického pro americké class action je třeba vyžadovat důsledné informování členů skupiny ještě více, zejména ohledně zahájení řízení. Dle FRCP se má členům skupiny dostat co nejlepší informovanosti a klade se důraz na individuální informování, pokud je to možné s vynaložením rozumného úsilí. Informace se týkají především zahájení řízení, návrhu na smírné vyřešení sporu či výše odměny advokáta.¹²⁸ Je třeba podotknout, že je individuální přístup k informování v USA kritizován, především kvůli vysoké nákladnosti. Náklady na vyrozumívání členů skupiny mohou dosahovat stovek tisíc až milionů USD.¹²⁹

Zajisté se jedná o velmi důležitou povinnost žalobce a významné právo členů skupiny. V hromadném řízení je rozhodováno o nárocích velkého počtu osob, které nemají postavení účastníků. Dostatečně informovat poškozené spotřebitele, zejména o zahájení řízení, je nezbytné pro řádný výkon jejich práva se do řízení přihlásit, respektive se z řízení odhlásit. V odhlašovacím hromadném řízení je potřeba dostatečně informovat ještě více umocněna. Názory na pravděpodobné zatížení soudů jsou opodstatněné, avšak s ohledem na důležitost řádného informování členů skupiny v souvislosti s ochranou jejich práv je třeba na této povinnosti žalobce a soudu trvat. Soudy se s tímto úkolem budou muset pečlivě vypořádat, zejména bude nutné najít rovnováhu mezi zaručením práva na spravedlivý proces a zásadou hospodárnosti řízení a procesní ekonomie. Z mého pohledu by však bylo vhodná ucelenější

¹²⁵ Důvodová zpráva k § 71 a 72 Návrhu zákona

¹²⁶ Bod 58 Evropské směrnice: „Pro úspěšnost zástupné žaloby je zásadní zajistit, aby o ní byli spotřebitelé informováni. Oprávněné subjekty by měly na svých internetových stránkách informovat spotřebitele o zástupných žalobách, jež se rozhodly podat k soudu nebo správnímu orgánu, o stavu již podaných zástupných žalob a o jejich výsledcích, aby se spotřebitelé mohli informovaně rozhodnout, zda si přejí se zástupné žaloby účastnit, a včas podniknout nezbytné kroky.“

¹²⁷ Čl. 13 Evropské směrnice

¹²⁸ BALARIN: *Kolektivní ochrana práv...*, s. 58

¹²⁹ Tamtéž, s. 53

a přehlednější úprava, jelikož ustanovení týkající se poskytování informací najdeme roztržštěně v různých částech Návrhu zákona.

2.2.2. Povinné zastoupení advokátem

Úloha žalobce řádně zastupovat a hájit zájmy členů skupiny v hromadném řízení nebude jednoduchá, obzvláště bude-li se jednat o náročnější případ. Aby bylo zajištěno splnění této povinnosti, Návrh zákona zavádí advokátní přímus, tedy povinnost žalobce být v hromadném řízení zastoupen advokátem. Povinné zastoupení nebude nutné, pokud bude sám žalobce advokátem či v případě právnické osoby v postavení žalobce bude advokátem jednající osoba.¹³⁰ Podobnou výjimku nalezneme také v OSŘ v dovolacím řízení.¹³¹

Jedna z podmínek hromadného řízení je i odpovídající zastoupení. Tuto podmínku soud nezkontroluje pouze ve vztahu k žalobci, ale také k jeho případnému advokátovi. Obzvláště se zaměří na možný střet zájmů mezi žalobcem nebo advokátem a skupinou.¹³² Rovněž účelem povinného právního zastoupení má být zamezení zneužití institutu hromadných žalob na újmu členů skupiny. Obecná část důvodové zprávy uvádí, že advokáti nebudou chtít podávat hromadné žaloby, které nemají šanci na úspěch, jsou zjevně bezdůvodné nebo mají přímo zneužívající charakter. Jelikož advokát má především povinnost chránit a prosazovat práva a zájmy klienta, nejsem toho mínění, že je tento předpoklad zcela správný. K této problematice se vyjádřil R. Němec, který uvedl, že by „advokát měl primárně prosazovat zájmy klienta, pokud nejsou ve zjevném rozporu se zákonem. Při pochybnostech by měl nechat posouzení oprávněnosti nároku a souladu se zákonem na soudu.“¹³³

V německé právní úpravě vzorových určovacích žalob nenalezneme povinnost žalobce být zastoupen advokátem. V již neúčinné právní úpravě řízení dle KapMuG však povinné právní zastoupení pro spotřebitele stanoveno bylo. Povinnost zastoupení advokátem v tomto druhu řízení je dle mého názoru nutností. Důvodem je nejen pravděpodobná obtížnost případů, ale také zavedení nového typu řízení, kdy bude nutné zastupovat velké množství poškozených spotřebitelů a které je pro náš právní systém novinkou. Bez advokátního zastoupení by řízení mohlo být neúčelné a nemuselo by dojít k naplnění očekávaných cílů a přinést pozitiva, jež se od hromadného řízení očekávají.

¹³⁰ § 32 Návrhu zákona

¹³¹ § 241 odst. 2 OSŘ

¹³² Důvodová zpráva k § 33 písm. e) Návrhu zákona, s. 160-161

¹³³ NĚMEC, Robert. *Potencionální konflikt mezi oprávněnými zájmy klientů a zájmy advokáta u hromadných žalob*. Bulletin Advokacie, 2019, č. 7-8/2019, s. 13

Postavení advokáta v hromadném řízení je v USA odlišné. Přestože žalobce dodává žalobě věcnou legitimaci jako nositel hmotněprávního nároku, o standardní vztah mezi klientem a advokátem se nejedná. „*Faktickým důvodem výsadního postavení advokáta ve skupinovém řízení v USA je nutnost zajištění financování sporu. Břemeno přebírají advokátní kanceláře, které přistupují k class actions prostřednictvím výsledkové odměny (contingency fees) jako k investici*“.¹³⁴ Výše této výsledkové odměny pořád stoupá, začínala na 10 % a dnes může být vysoká až 50 %.¹³⁵

V USA je poměrně hojně kritizovaná možnost advokáta zneužít institutu class action ku svému prospěchu. Především se jedná o tzv. strike suits, kdy advokát podá žalobu s malou šancí na úspěch a spoléhá na to, že to donutí žalovaného k uzavření smíru. Ve většině případů snaha advokáta získat co největší finanční zisk je pro členy skupiny prospěšná, ale právě při uzavírání smíru může dojít k ujednání nízkého plnění pro skupinu.¹³⁶ Původní Návrh zákona pracoval se správcem skupiny, třetí osobou oprávněnou k podání hromadné žaloby a který vnesl do navrhované právní úpravy investorský princip právě po vzoru amerických class action. Správci skupiny měl náležet v případě úspěchu ve sporu podíl až 30 % z přisouzeného plnění vůči členům skupiny.¹³⁷ Obava z podávání hromadných žalob a jejich zneužití pro svůj finanční zisk je oprávněná, jak je zřejmé i ze zkušeností v USA, proto vypuštění subjektu správce skupiny je vítaným řešením.

2.2.3. Povinnost doložit platební schopnost

Procesní podmínku platební schopnosti, solventnosti, musí doložit žalobce (člen skupiny, nezisková osoba), pokud se domáhá uložení aktivní povinnosti v odhlašovacím hromadném řízení.¹³⁸ Spotřebitelská nezisková osoba tuto povinnost Návrhem zákona uloženou nemá. Patří mezi další povinnosti, jichž je spotřebitelská nezisková osoba díky svému speciálnímu postavení zproštěna.

Návrh zákona poskytuje možnost splnit platební schopnost několika způsoby. Základní možností je složit odpovídající výši peněžních prostředků do soudní úschovy. Dále má žalobce i alternativní možnosti, kterými jsou doložení pojištění nebo zajištění bankovní zárukou ke

¹³⁴ BALARIN: *Kolektivní ochrana práv...*, s. 49

¹³⁵ BUBNÍK, Gerhardt. *Několik poznámek k hromadným žalobám* [online]. Advokátní deník, 12. července 2019 [cit. 12. února 2021]. Dostupné na <<https://advokatnidenik.cz/2019/07/12/gerhardt-bubnik-nekolik-poznamek-k-hromadnym-zalobam/>>

¹³⁶ BALARIN, Jan. *Kolektivní ochrana práv...*, s. 101

¹³⁷ TREUTLEROVÁ, Hana. *Hromadné žaloby opět jinak*. [online]. Právní prostor, 10. prosince 2019 [cit. 12. února 2021]. Dostupné na <<https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/hromadne-zaloby-v-novem>>

¹³⁸ § 35 Návrh zákona

splnění případné povinnosti k náhradě nákladů.¹³⁹ Povinnost lze splnit i kombinací zmíněných možností, a to nutně nejpozději spolu s podáním hromadné žaloby, v opačném případě by došlo k zastavení řízení. Soud však může stanovit lhůtu odchylnou, pokud je na návrh některého účastníka stanovena výše jistoty jiná než zákonná. Podmínka musí být dodržena v průběhu celého řízení a Návrh zákona počítá se situací, kdy soud v průběhu řízení o přípustnosti hromadné žaloby zjistí, že je žalovaná částka vyšší. V takové situaci je nutné dodatečně doplnit zajištění, aby odpovídalo výši žalované částky.¹⁴⁰

Je zde stanovena minimální výše jistoty, limitu pojištění či bankovní záruky, která se shoduje s 5 % hodnoty uplatněného plnění. Maximální výše však nesmí přesáhnout 5 000 000 Kč, vyjma odlišného rozhodnutí soudu na návrh účastníka. V případě, kdy nelze zjistit výši jistoty z hodnoty uplatňovaného plnění či s nepoměrnými obtížemi, Návrh zákona stanovuje právní fikci, která označuje za přiměřenou výši jistoty částku 1 000 000 Kč. Také je možné na návrh stanovit odlišnou výši.¹⁴¹

Tuto podmínku v německé právní úpravě nenajdeme, jelikož hromadnou žalobu může podat pouze spotřebitelská nezisková osoba a zahájit tak přihlašovací hromadné řízení. V Evropské směrnici se tato podmínka nenachází, aktivně legitimovaný je pouze oprávněný subjekt, tedy organizace nebo veřejnoprávní subjekt zastupující zájmy spotřebitelů. Tím je zajištěna větší ochrana před možným zneužitím institutu vůči poctivým podnikatelům, jelikož dané kvalifikované subjekty musí splňovat poměrně přísné podmínky. Naopak Návrh zákona přiznává aktivní legitimaci i jiným subjektům než spotřebitelským neziskovým osobám, proto má podmínka doložení platební schopnosti v odhlašovacím hromadném řízení sloužit jako ochrana žalovaného před podáváním šikanózních žalob. Bude tedy zajištěna případná povinnost žalobce uhradit náklady řízení žalovanému. Zda je toto dostatečná prevence před zneužíváním hromadných žalob ukáže až soudní praxe.

2.2.4. Povinnost zpřístupnit dokumenty

Toto právo či povinnost vychází ze specifika hromadných žalob, respektive z hromadného řízení. V hromadném řízení je dána určitá nerovnost v postavení stran a s tím související informační asymetrie. Nedostatkem důkazů a informací svědčících o poškozených

¹³⁹ Tyto alternativní způsoby doložení platební schopnosti je možné zřídit u pojišťoven či bank oprávněných provozovat činnost či vydávat bankovní záruky na území EU, jiného smluvního státu Dohody o Evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace

¹⁴⁰ Dodatečné zajištění musí poskytnout do 30 dnů od dne, kdy usnesení o přípustnosti hromadné žaloby nabylo právní moci (viz § 38 odst. 3 Návrhu zákona)

¹⁴¹ § 37 Návrhu zákona

spotřebitelích může trpět žalobce, který se chce domáhat jejich práv. Může tak nastat situace, kdy podnikatel (žalovaná strana) má ve své dispozici potřebné důkazy a jsou oprávněnému subjektu nedostupné.¹⁴² Žalobce je subjektem, který hájí zájmy skupiny osob, jež mohou být často v hromadném řízení neaktivní a také nemusí poskytovat žalobci dostatečnou součinnost. Tento problém se může vyskytnout jak v řízení o přípustnosti hromadné žaloby, tak i v řízení před soudem.¹⁴³

Hromadné řízení je sporné řízení vedené v souladu s projednací zásadou, tedy povinností účastníků tvrdit a prokazovat rozhodné skutečnosti a existenci subjektivních důkazních břemen. V určitých situacích je však třeba kompenzovat informační deficit strany zatížené důkazním břemenem. K této problematice se vyjádřil jak Ústavní soud, tak i Nejvyšší soud a dovedl tzv. vysvětlovací povinnost i v klasickém civilním sporu. Nález Ústavního soud I.ÚS 987/07 ze dne 28. 2. 2008 stanovil: *„Vysvětlovací povinnost procesní strany nezatížené důkazním břemenem vychází z ústavního hlediska z principu rovnosti zbraní, který se nutně musí vztahovat i na shromažďování skutkového materiálu v řízení ovládaném zásadou projednací. Shromažďování skutkového materiálu iniciativou procesních stran může plnit svoji funkci jenom za předpokladu, že obě strany mají stejnou možnost přístupu k informacím důležitým pro objasnění rozhodných skutečností. Jestliže jedna z procesních stran nemá reálnou možnost získat potřebné informace a je tedy postižena „informačním deficitem“, je ohroženo nebo porušeno její právo na „spravedlivý proces.“* Je k povážení, zda je tato další úprava nutná vzhledem ke skutečnosti, že již v našem právním řádu máme prostředky, které jsou schopny odstranit informační deficit. Jsou jimi zmíněná vysvětlovací povinnosti a ediční povinnost.¹⁴⁴ Důvodová zpráva uvádí, že se však jedná o mírný prostředek, jenž není v praxi moc často využíván a je tu potřeba v souladu s Evropskou směrnicí vytvořit univerzálnější a použitelnější institut.¹⁴⁵

Velmi podobnou úpravu nalezneme v zákoně č. 262/2017 Sb., o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže, kde je však úprava složitější a o zpřístupnění dokumentů (důkazů) se vede samostatné řízení. Rozdíl nalezneme i v tom, že v hromadném řízení není připuštěno podat návrh na zpřístupnění důkazů již před zahájením řízení, jelikož by to bylo nežádoucí a zvyšovalo to riziko zneužití hromadných žalob. *„Fakticky se jedná o období tzv. pre-trial*

¹⁴² Bod 68 Evropské směrnice

¹⁴³ Důvodová zpráva k dílu 4 Návrhu zákona, s. 208

¹⁴⁴ § 129 odst. 2 OSŘ

¹⁴⁵ Důvodová zpráva k dílu 4 Návrhu zákona, s. 208

*discovery známého z amerického civilního procesu či disclosure z anglického civilního procesu, s výraznými omezujícími prvky.*¹⁴⁶

Jedná-li se o přihlašovací hromadné řízení, ve kterém je v postavení žalobce nezisková osoba, soud může na návrh účastníků uložit druhému účastníkovi nebo třetí osobě povinnost ke zpřístupnění důkazů, jimiž lze zjistit stav věci. Tuto povinnost však může uložit za předpokladu, že požadující účastník navrhl rozumně dostupné důkazy na podporu svých tvrzení, tedy není možnost podání blanketního návrhu.¹⁴⁷ Z daného ustanovení tedy plyne, že je možné uložení povinnosti v přihlašovacích řízeních zahájeno na návrh neziskové osoby (tedy jedná-li se o reprezentativní žalobu), kdy tento požadavek vyplývá z čl. 18 Evropské směrnice, která dále doporučuje zavést sankce za nesplnění povinnosti především ve formě pokut či procesních opatření, jež musí být účinné, přiměřené a odrazující.¹⁴⁸ Je-li vedeno odhlašovací hromadné řízení, není již zúženo využití na případy, když je žalobcem nezisková osoba. Dále se pro přihlašovací hromadné řízení obdobně použijí ustanovení o zpřístupnění dokumentů v řízeních odhlašovacím.¹⁴⁹

Návrh musí dostatečně vymezovat požadované dokumenty, a to jednotlivě nebo souborně jejich společnými vlastnostmi a způsobem, který odpovídá dostupným skutečnostem. Zároveň pouze v rozsahu, který je možné po navrhovateli spravedlivě považovat vzhledem k dostupným skutečnostem a při vynaložení rozumného úsilí.¹⁵⁰ Aby soud zpřístupnění dokumentů vyhověl, musí být současně splněny následující podmínky. Ten, proti němuž návrh na zpřístupnění dokumentů směřuje, má nebo v rozhodné době měl dokumenty pod kontrolou. Dále navrhovatel tyto dokumenty nemá nebo si je ani při vynaložení rozumného úsilí nemůže obstarat. Podání návrhu na zpřístupnění má tedy v tomto ohledu subsidiární povahu. Poslední povinný předpoklad je vyjádřením proporcionality, tedy toho, zda je to potřebné k uplatnění práva navrhovatele či práv nebo oprávněných zájmů skupiny v hromadném řízení. V případě, že dojde k naplnění těchto hledisek, soud návrhu vyhověl. Nemá totiž v této věci diskreční pravomoc.¹⁵¹

Soud usnesením určí rozsah a způsob zpřístupnění, které se většinou provede v elektronické podobě. Při rozhodování zohlední nezbytnost zjištění rozhodujících skutečností a důkazů v hromadném řízení, zdali obsahuje obchodní, bankovní či jiné zákonem chráněné

¹⁴⁶ HAMULÁKOVÁ, Klára, PETROV KŘIVÁČKOVÁ, Jana. *Kolektivní ochrana práv v nově navrhované úpravě*. Bulletin advokacie, 2018, č. 12/2018, s. 17

¹⁴⁷ § 86 Návrhu zákona

¹⁴⁸ Čl. 19 Evropské směrnice

¹⁴⁹ § 117 Návrhu zákona

¹⁵⁰ § 118 Návrhu zákona

¹⁵¹ Důvodová zpráva k § 119 a 120 Návrhu zákona, s. 210

tajemství nebo utajované informace. Také zpřístupněním nesmí dojít k dotčení povinnosti mlčenlivosti advokáta.¹⁵²

Důvodová zpráva uvádí, že by vysvětlovací povinnost, případně zpřístupnění dokumentů, mělo být využito v situaci, „*kdy nebude zcela jasné, o jak početnou skupinu poškozených se jedná, zda jsou práva koherentní, jak vysoké jsou nároky jednotlivých členů skupiny a podobně*“.¹⁵³ Přestože se zdá, že se jedná o institut svědčící ve prospěch strany žalující, využít ho může i žalovaný, např. v případě podezření ze zneužití práva.¹⁵⁴

Návrh zákona také obsahuje následky nesplnění povinnosti zpřístupnit dokumenty. Nalezneme tu dva sankční prostředky, o nichž může soud fakultativně rozhodnout. Pokud bez spravedlivého důvodu účastník či třetí osoba nesplní uloženou povinnost k prokázání určité skutečnosti, může ji soud považovat za prokázanou. V případě, že soud využije této diskrece, znamená to v podstatě obrácení důkazního břemene. Dále může samostatně či společně uložit pořádkovou pokutu, zejména ve vztahu ke třetím osobám.¹⁵⁵

Navrhovatel je povinen složit nejpozději spolu s návrhem jistotu ve výši 50 000 Kč k zajištění náhrady újmy, která by mohla vzniknout porušením povinností.¹⁵⁶ Tato jistota má sloužit nejen jako preventivní opatření před možným zneužitím institutu, ale samozřejmě i pro případné odškodnění. Dále Návrh zákona obsahuje omezení zpřístupnění v souvislosti s ochranou zákonem chráněného tajemství (obchodního, bankovního nebo obdobného). Pokud to odůvodňují zájmy osoby, vůči níž návrh směřuje, nebo třetích osob, soud i ex offio učiní vhodná zákonem stanovená opatření. Může zpřístupnit dokumenty omezenému okruhu osob nebo určí jednu, respektive více nestranných osob, k vypracování podrobného výpisu z dokumentu neobsahujícího chráněné tajemství. Osoby soudem určené jsou o obsahu dokumentu povinné zachovávat mlčenlivost. Soud případně nařídí jiná vhodná opatření v zájmu povinného či třetí osoby.¹⁵⁷

Dané ustanovení o zpřístupnění důkazů vychází a je v souladu s článkem 18 Evropské směrnice, který navíc říká, že je zapotřebí zajistit soulad s pravidly důvěrnosti a přiměřenosti. Naopak v americkém class action je tento institut používán v mnohem rozšířenější podobě.¹⁵⁸ „*Strany řízení mají povinnost již od samého počátku se informovat o veškerých podstatných okolnostech případu a navzájem si poskytovat důkazní prostředky bez ohledu na to, v čí*

¹⁵² § 120 Návrhu zákona

¹⁵³ Důvodová zpráva k dílu 4 Návrhu zákona, s. 208

¹⁵⁴ Tamtéž

¹⁵⁵ Důvodová zpráva k § 123 Návrhu zákona, s. 211

¹⁵⁶ § 124 Návrhu zákona

¹⁵⁷ § 121 an. Návrhu zákona

¹⁵⁸ Čl. 26 FRCP (Disclosures and discovery)

prospěch svědčí.¹⁵⁹ Takto rozsáhlá možnost, nazývána *discovery* či někdy jako tzv. lovení důkazů (*fishing expedition*), je často zneužívaná a je i jedním z důvodů, který přispívá k velkému počtu uzavíraných smírů.¹⁶⁰ Žalovaný z obavy, že bude nucen předložit velké množství důkazů, které mohou obsahovat citlivé údaje a bude nucen hradit s tím spojené náklady, raději přistoupí ke smírnému řešení sporu.¹⁶¹ Německý ZPO, stejně jako právní úprava většiny evropských zemí, obdobnou úpravu zcela postrádá.¹⁶² Přijetí podobné právní úpravy jako americké je na evropské úrovni zřejmě nepřijatelné, jelikož by došlo k rozporu se zákazem donucení k sebeobviňování.¹⁶³

Tento institut, přestože od počátku legislativního procesu dostal změn, patří mezi body kritiky navrhovaného zákona. Jedním z důvodů je fakt, že do kontradiktorního sporného civilního řízení přináší prvky typické pro nesporná řízení, a tím velmi zvýhodňuje žalobce.¹⁶⁴ Přestože se jedná o sporné řízení vedeno v souladu zásadou projednací, je zde třeba přihlídnout k odlišnostem od klasického civilního řízení. Důkazní břemeno ohledně oprávněnosti uplatněného nároku leží na žalobci, ale s ohledem na množství poškozených spotřebitelů je ustání důkazního břemene mnohem hůře dosažitelné. Proto je z mého pohledu potřeba této úpravy k zajištění ochrany subjektivních práv členů skupiny a pravdivé zjištění skutkového stavu. Názory na daný institut jsou velmi rozporuplné. Část odborné veřejnosti vidí toto ustanovení jako problematické a má za to, že je třeba tuto povinnost vypustit z Návrhu zákona zcela,¹⁶⁵ především kvůli obavě z jeho zneužívání či porušení zákazu donucení k sebeobviňování.

¹⁵⁹ SVOBODA, Karel. *K „lovení důkazů“ ve sporech o ochranu hospodářské soutěže*. Obchodněprávní revue, 2015, č. 6, s. 161-164

¹⁶⁰ Blíže k povinnosti uzavřít smír v kapitole 2.1.1

¹⁶¹ *Fighting Fishing Expeditions – The Oppenheimer Relevance Objection* [online]. McGuireWoods, 22. prosince 2009 [cit. 12. února 2021]. Dostupné na

<<https://www.classactioncountermeasures.com/2009/12/articles/discovery/fighting-fishing-expeditions-the-oppenheimer-relevance-objection/>>

¹⁶² FLÄGEL, Peter a kol. *Discovery – a Powerful U.S. Litigation Tool - Sometimes Even in Germany* [online]. Gibbons P.C, 7. ledna 2016 [cit. 12. února 2021]. Dostupné na

<<https://www.gibbonslaw.com/resources/publications/discovery-a-powerful-us-litigation-tool-sometimes-even-in-germany>>

¹⁶³ Zásada zákazu nucení k sebeobviňování (*nemo tenetur se ipsum accusare*) je součástí práva na spravedlivé projednání věci ve smyslu čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

¹⁶⁴ BUŠA, Jindřich. *Zákon o hromadném řízení* [online]. EPRAVO.CZ, 10. července 2020 [cit. 9. února 2021]. Dostupné na: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/zakon-o-hromadnem-rizeni-111459.html>>

¹⁶⁵ Např. NĚMEC, Robert. *Potencionální konflikt mezi oprávněnými zájmy klientů a zájmy advokáta u hromadných žalob*. Bulletin advokacie 7-8/2019, s. 18

2.2.5. Povinnost transparentnosti financování

Podmínka transparentnosti financování hromadného řízení je nezbytná u opt-out hromadného řízení a má sloužit jako další pojistka proti zneužití hromadných žalob a zabránit možnému střetu zájmů. Žalobce či jeho nástupce je tedy povinen doložit údaje o původu peněžních prostředků, které použije pro financování hromadného řízení, a to při prvním učiněném úkonu. Pro případ financování řízení právnickou osobou je nutné také doložit její vlastnickou strukturu. Pokud ke splnění této podmínky nedojde, soud řízení zastaví. Soud zjištěné údaje o zdrojích financování posoudí, zejména zda není financující osoba ve střetu zájmu se zájmem žalovaného nebo skupiny.¹⁶⁶ Kdyby vyšlo najevo, že žalobce uvedl záměrně nesprávné údaje, zkreslil je či zamlčel, soud i bez návrhu osobu žalobce urychleně odvolá.¹⁶⁷

Evropská směrnice požaduje, aby byl oprávněný subjekt (žalobce) plně transparentní ohledně zdrojů financování jejich obvyklé činnosti, ale i činnosti v souvislosti s danou žalobou.¹⁶⁸ Co se týče střetů zájmů, Evropská směrnice uvádí, že „*přímé financování konkrétní zástupné žaloby obchodníkem působícím na stejném trhu jako žalovaný by mělo být považováno za okolnost, která naznačuje střet zájmů, neboť konkurent by mohl mít na výsledku zástupné žaloby hospodářský zájem, který by nebyl totožný se zájmem spotřebitelů.*“¹⁶⁹ Transparentnost finančních zdrojů má v hromadném řízení důležitou roli při zjišťování zneužívání institutu hromadných žalob, které hrozí i u přihlašovacího hromadného řízení. Proto považuji za adekvátní tuto povinnost s ohledem na znění Evropské směrnice uložit žalobci nejen v odhlašovacím hromadném řízení.

2.3. Odvolání žalobce

Vzhledem k tomu, že má žalobce zákonné povinnosti, které je povinen během řízení dodržovat,¹⁷⁰ Návrh zákona stanovuje sankci pro případy jejich porušení. V případě, kdy žalobce svou funkci nevykonává řádně, porušuje své povinnosti či pozbude podmínek, které jsou pro postavení žalobce nezbytné, je možné žalobce při splnění určitých předpokladů odvolat.¹⁷¹ Další možností, kdy může dojít ke změně v osobě žalobce, je jeho výměna. Zde se již nejedná o sankci, ale o možnost žalobce navrhnout za sebe náhradu v případě, nelze-li po něm spravedlivě požadovat, aby v hromadném řízení pokračoval.

¹⁶⁶ § 40 an. Návrhu zákona

¹⁶⁷ § 23 Návrhu zákona

¹⁶⁸ Bod 52 Evropské směrnice

¹⁶⁹ Tamtéž

¹⁷⁰ Blíže k povinnostem žalobce v kapitole 2.2.

¹⁷¹ § 23 an. Návrhu zákona

K návrhu na odvolání jsou oprávněni zúčastnění členové skupiny, jejichž počet musí odpovídat minimálně 20 % z jejich celkového počtu. U odhlašovacího hromadného řízení je tato podmínka zpřísněna nutností, že zúčastnění členové skupiny musí být zapsáni na seznamu aktivních zúčastněných členů skupiny. Tato stanovená minimální procentuální hranice má být zárukou toho, aby nedocházelo k návrhům na odvolání žalobce v případě pouhých malicherností. Návrh zákona zaručuje i beznávrhové odvolání k zajištění, aby v případě vážnějšího porušování nebyl nadále daný žalobce ve své funkci. Soud může proto bez návrhu či na návrh zúčastněných členů skupiny odvolat žalobce na základě šesti taxativně vymezených důvodů.¹⁷²

Jak již bylo zmíněno výše, mezi důvody odvolání patří žalobcovo pozbytí zákonných podmínek či neplnění řádného zastupování zájmu skupiny, což je jeho primární a důležitou úlohou. Jedná-li žalobce v zájmu žalovaného, bude se jednat také o důvod pro beznávrhové odvolání. V Důvodové zprávě je zdůrazněna potřeba toto porušení oddělit jako samostatný důvod, přestože by mohl spadat pod nezastupování zájmu skupiny odpovídajícím způsobem. Výjimkou bude uzavírání smíru, u kterého může být jednání i ve prospěch žalovaného.¹⁷³ Další dva důvody souvisí s financováním hromadného řízení.

Za prvé se jedná o rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku či hrozícím úpadku žalobce a za druhé se jedná o situaci, kdy vyjde najevo, že při plnění podmínky transparentnosti financování uvedl záměrně nesprávné údaje, zkrátil je nebo zamlčel. Posledním důvodem ve výčtu je zbytková klauzule, a to jiné závažné porušení povinností.¹⁷⁴ Záleží v budoucnu na praxi soudu, co bude považovat za závažné porušení. Důvodová zpráva jako příklad uvádí nedostatečné informování členů skupiny uložené soudem nebo pokud nebude dostatečně vyřizovat návrhy a podněty členů skupiny.

Žalobci a zúčastněným členům skupiny je umožněno se před rozhodnutím soudu vyjádřit k odvolání. Soud návrhu na odvolání zamítne či návrhu vyhová a žalobce odvolá. Toto rozhodnutí ve formě usnesení musí bez zbytečného odkladu zveřejnit v rejstříku hromadného řízení. Zveřejnění je důležité pro naplnění práva členů skupiny na informovanost o řízení a z důvodu využití prostředků nápravy. Řádný opravný prostředek proti rozhodnutí o odvolání je oprávněn podat jen odvolaný žalobce, členům skupiny je poskytnuto právo podat námitky, a to i proti zamítavému usnesení.¹⁷⁵ Jelikož není úlohou soudu vyhledávat náhradu za

¹⁷² Důvodová zpráva k § 23 an. Návrhu zákona, s. 153-154

¹⁷³ Tamtéž

¹⁷⁴ § 23 odst. 2 Návrhu zákona

¹⁷⁵ Důvodová zpráva k § 24 a § 25 Návrhu zákona, s. 155-156

odvolaného žalobce, může nového žalobce navrhnout kterýkoliv ze zúčastněných členů skupiny a soud určí novým žalobcem prvního navrženého, který splňuje podmínky. Pokud se do tří měsíců nepodaří nalézt náhradu, soud rozhodne o zastavení řízení.¹⁷⁶

Obecná zásada civilního procesu ohledně závaznosti stavu řízení pro nástupce původního žalobce je v návrhu lehce upravena¹⁷⁷. Žalobce je vázán stavem řízení v době vstupu do řízení, avšak to neplatí pro provedené úkony, které jsou ve zjevném rozporu se zájmy skupiny. Aby soud mohl úkony posoudit, nový žalobce musí podat návrh do 30 dnů od vstupu do řízení a označit v něm ty úkony, jež považuje za rozporné se zájmem skupiny. Úkony nemohou být soudem určeny jako nezávazné, pokud by tím došlo k nepřiměřenému zásahu do práv žalovaného. Soud toto zohlední a rozhodne bez zbytečného odkladu formou usnesení.¹⁷⁸ Důvodovou zpráva tuto výjimku považuje za potřebnou, jelikož k odvolání dochází pro porušování povinnosti a vázanost jednání původního žalobce nemusí být v zájmu skupiny. Přestože je tato možnost poměrně omezeně využitelná, může vnést do řízení právní nejistotu.¹⁷⁹

V Návrhu zákona najdeme společná ustanovení pro odvolání a výměnu žalobce. Rozhodnutí o výměně či odvolání žalobce a údaje o novém žalobci má soud povinnost zveřejnit v rejstříku hromadným řízením. Je-li odvolaným žalobcem člen skupiny, ztrácí postavení žalobce, ale získává postavení zúčastněného člena skupiny. Nový a původní žalobce mají možnost dohodnout se písemně na vypořádání nákladů hromadného řízení a podílu na odměně a následně musí nový žalobce dohodu předložit soudu. Návrh zákona uvádí, že pokud se nedohodnou mezi sebou, soud rozhodne o mezitímním vyúčtování nákladů řízení a zohlední ho v konečném rozhodnutí o nákladech řízení.¹⁸⁰ Návrh zákona však neobsahuje řešení, jak se v takovém případě rozdělí odměna. Odpověď je obsažena v Důvodové zprávě, která říká, že se bude u odměny postupovat obdobně jako u nákladů řízení, přihlédnou se k zásluhám, době působení v postavení žalobce a k dalším kritériím.

Právo členů skupiny navrhnout odvolání žalobce považují za jejich významné procesní právo, pokud nejsou jejich práva a zájmy řádně hájena. Minimální hranici počtu členů skupiny k podání návrhu je vhodná, aby nedocházelo ke zneužívání práva jednotlivých členů skupiny a tím k zatěžování soudu. Možnost soudu odvolat žalobce ex offio ze zákonných důvodů, je výraz silnějšího postavení soudu pro efektivní vedení hromadného řízení.

¹⁷⁶ Důvodová zpráva k § 26 Návrhu zákona, s. 156

¹⁷⁷ § 107 odst. 4 OSŘ

¹⁷⁸ § 27 Návrhu zákona

¹⁷⁹ PTÁČNÍK, Jan. *Zamyšlení nad aktuální podobou návrhu zákona o hromadném řízení* [online]. EPRAVO.CZ, 23. dubna 2020 [cit. 14. října 2020]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/zamysleni-nad-aktualni-podobou-navrhu-zakona-o-hromadnem-rizeni-110786.html>>

¹⁸⁰ § 30 Návrhu zákona

3. Postavení žalovaného

Žalovaný je osobou, proti níž se řízení vede a je spolu s žalobcem účastníkem hromadného řízení. Vzhledem k zúžené působnosti Návrhu zákona může stát na žalované straně pouze podnikatel.¹⁸¹ Návrh zákona přiznává žalovanému určitá zvláštní práva a prostředky ochrany jeho práv, avšak nenajdeme v něm obsáhlou speciální úpravu postavení žalovaného, jako tomu je u žalobce. V hromadném řízení se předpokládá pouze pluralita subjektů na straně žalobce, tzv. aktivní kumulace. Speciální úprava proto není potřebná a subsidiární využití OSŘ bude značnější.

Vzájemné postavení účastníků řízení musí být podle základních zásad civilního procesu vždy rovné.¹⁸² Návrh zákona proto obsahuje prostředky, jimiž se snaží zásadu rovnosti zaopatřit a předejít možnému zneužití hromadného řízení podáváním šikanózních a pochybných návrhů proti žalovanému, které mohou mít na žalovaného negativní ekonomické i právní dopady. Základní ochranou je existence tzv. certifikačního řízení.¹⁸³ Jedná se o fázi řízení o přípustnosti hromadné žaloby, ve které soud zkoumá nejen osvědčení splnění procesních podmínek, ale musí se také ujistit, že se nejedná např. o nekalý úmysl žalobce zlikvidovat podáním žaloby konkurenci.¹⁸⁴ Podmínky hromadného řízení soud zkoumá kdykoliv v průběhu řízení a může případně dojít k jeho zastavení. Dané certifikační řízení je neveřejné, ke zveřejnění informací o hromadném řízení v rejstříku hromadného řízení dojde až po vydání usnesení soudu o přípustnosti žaloby. Tím má být žalovaný chráněn především před negativní publicitou a poškozením pověsti.¹⁸⁵ Nejsm si jistá, zda toto opatření zcela splní svůj účel, jelikož v současné době může dojít k šíření informací velmi snadno nehledě na zveřejnění v rejstříku. Mezi základním výčtem povinností žalobce najdeme také povinnost brát ohled na práva žalovaného, a to zejména při informování členů skupiny o průběhu a výsledcích hromadného řízení.¹⁸⁶ Z toho vyplývá, že žalobce nesmí jednat s úmyslem poškodit žalovaného, případně si nesmí počínat tak, aby žalovanému působil neoprávněnou a nadbytečnou újmu.¹⁸⁷

V odhlašovacích řízeních je žalovaný chráněn žalobcovou povinností doložit svou platební schopnost, přičemž v případě nesplnění bude řízení zastaveno.¹⁸⁸ Dalšími ochrannými mechanismy, které nejsou pro civilní řízení ničím novým, je povinnost zaplatit soudní poplatek

¹⁸¹ Blíže v kapitole 1.5

¹⁸² ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015. Teoretik, s. 21

¹⁸³ § 33 Návrhu zákona

¹⁸⁴ Důvodová zpráva k bodu 2.3 Návrhu zákona, s. 58

¹⁸⁵ Důvodová zpráva k bodu 2.4 Návrhu zákona, s. 68

¹⁸⁶ § 21 písm. d) Návrhu zákona

¹⁸⁷ Důvodová zpráva k § 21 písm. d) Návrhu zákona, s. 153

¹⁸⁸ § 35 Návrhu zákona, blíže k povinnosti v kapitole 2.2.2

a nahradit náklady řízení podle úspěchu ve věci.¹⁸⁹ Návrh zákona upravuje odlišnosti od pravidel náhrady nákladů v individuálním civilním řízení, naopak německá právní úprava vzorových určovacích žalob v ZPO speciální ustanovení vynechala. Žalovanému se umožňuje navrhnout, aby žalobce složil jistotu do soudní úschovy k zajištění případné náhrady újmy porušením povinnosti nebo nákladů přihlašovacího řízení, je-li tu obava, že by je žalobce v případě svého neúspěchu nenahradil.¹⁹⁰ Tuto povinnost může navrhnout i tehdy, pokud byla jistota složena v rámci podmínky platební schopnosti. Daná finanční garance s podmínkou solventnosti, složením jistoty na návrh žalovaného, povinnost zaplacení soudního poplatku spolu s tím, že žalobce nese náklady v případě neúspěchu ve sporu, se mi jeví jako dostatečná ochrana žalovaného. Hromadné řízení může být pro žalobce finančně náročné, což ho může účinně odrazovat od podávání neopodstatněných návrhů zejména s nekalým úmyslem.

Povinnost předložit důkazy může být uložena oběma účastníkům¹⁹¹, přesto se domnívám, že ve větší míře bude návrh na předložení důkazů využíván žalobcem. Úskalím této povinnosti je riziko zneužívání s cílem získat od žalovaného informace, které mohou obsahovat citlivé údaje a mohou ho poškodit. Dle původního znění bylo možné uložit povinnosti před začátkem hromadného řízení. V nynější podobě to již nelze a pro uložení je nutné splnit několik podmínek a náležitostí návrhu. Jsou zde také stanovené postupy pro ochranu zákonem chráněného tajemství spolu s povinností zachovávat mlčenlivost o zpřístupněných důkazech. S ohledem na provedené změny v ustanovení, které již koresponduje s požadavky Evropské směrnice, bude tato povinnost ukládaná spíše v ojedinělých případech a mám za to, že prevence před zneužitím je dostatečná.

Povinností informovat členy skupiny je primárně zatížen žalobce, ale také soud. Návrh zákona přesto upravuje případy, kdy tuto povinnost má i žalovaný. Může to nastat v případech, kdy nelze informovanost členů skupiny zajistit jinak nebo pouze s velkými obtížemi, a zároveň je to možné po žalovaném spravedlivě považovat. „*Typicky to bude tehdy, má-li žalovaný přímé spojení na členy skupiny, s nimiž je pravidelně v kontaktu, zatímco žalobce touto možností nedisponuje.*“¹⁹² Před uložením si soud vyžádá vyjádření žalovaného, ke kterému spolu s možnými náklady uveřejňování informací při rozhodování přihlédne, a dále se přiměřeně použijí ustanovení ohledně uveřejňování informací žalobcem.¹⁹³ Považuji za nelogické

¹⁸⁹ V americkém class action není znám mechanismus náhrady nákladů řízení (viz BALARIN: *Kolektivní ochrana práv...*, s. 109)

¹⁹⁰ §89 Návrhu zákona

¹⁹¹ Blíže k této povinnosti v kapitole 2.2.4

¹⁹² Důvodová zpráva k § 69 Návrhu zákona, s. 182

¹⁹³ § 69 Návrhu zákona

pověřovat touto povinností žalovaného, který by mohl cíleně porušovat danou povinnost ve svůj prospěch. Tudíž bude nutná bedlivější kontrola soudu nad dodržováním řádného informování členů skupiny.

V odhlašovacím řízení je chráněn transparentností financování žalobce, aby mohl soud posoudit, zda nejsou finanční zdroje ve střetu zájmu s žalovaným.¹⁹⁴ Podmínka neslouží jen k ochraně žalovaného, ale také k zjištění podávání účelových hromadných žalob, jež mohou být financovány žalovaným s cílem dosáhnout pro něj prospěšné rozhodnutí a vzniku negativní podmínky řízení, překážky věci rozsouzené. Pravomocný rozsudek bude závazný pro všechny členy skupiny. Přestože je jedním z hlavních cílů hromadného řízení zajistit ochranu poškozeným spotřebitelům a umožnit jim kolektivně vymáhat své nízké nároky, nesmí být postavení žalobce zvýhodňováno. Důležité je zajistit rovnost postavení účastníků a stanovit efektivní opatření před zneužíváním hromadných žalob. Pro žalovaného podnikatele může mít hromadné řízení až existenční následky. Z těchto důvodů je povinnost transparentního financování vhodná i v přihlašovacím hromadném řízení, a to i s ohledem ke znění Evropské směrnice.

¹⁹⁴ Blíže k této povinnosti v kapitole 2.2.5

Závěr

Cílem této práce bylo zhodnocení ustanovení Návrhu zákona týkajících se postavení účastníků hromadného řízení z hlediska zachování jejich procesních práv s přihlédnutím k účelu hromadného řízení. Za vhodné považuji zúžení působnosti zákona na spotřebitelské spory, jelikož je hromadné řízení novým typem řízení, o kterém nemůžeme s jistotou říct, jak bude v soudní praxi fungovat. Místo zamýšleného cíle odbřemenění soudů by naopak mohlo dojít k jejich zatížení.

Již v průběhu diplomové práce jsem se vyjadřovala k oprávněným subjektům k podání hromadných žalob, a to především v kapitole první. Ohledně aktivní legitimace bych se přiklonila k německé právní úpravě v ZPO, která ji přiznává pouze kvalifikovaným subjektům, neziskovým organizacím věnujícím se ochraně práv spotřebitelů. Tyto subjekty musí plnit přísnější podmínky, je nutná jejich registrace ve vedeném seznamu po dobu minimálně pěti let a je také průběžně kontrolováno, zda stále podmínky naplňují. Pětiletá povinná doba registrace v souvislosti s promlčecí dobou práv a průběžná kontrola těchto subjektů předchází jejich vzniku pro podání žaloby pouze s cílem poškodit žalovaného podnikatele. Musí být také zajištěny obecné zásady civilního procesu, zejména zásada rovnosti účastníků, zásada procesní ekonomie a stěžejní zásada hromadného řízení, jíž je jednání žalobce v zájmu členů skupiny. Z těchto uvedených důvodů jsem došla k závěru, že by bylo vhodné v Návrhu zákona omezit aktivní legitimaci pouze na neziskové osoby s přísnějšími podmínkami, které mohou již ze své podstaty vykonávat roli žalobce lépe.

Dále je v hromadném řízení omezeno dispoziční oprávnění účastníků a řízení obsahuje výraznější prvky zásady oficiality, než tomu je v individuálním civilním řízení. Vzhledem k odlišnostem hromadného řízení je potřeba určitá práva a povinnosti účastníků upravit. Vybraným právům a povinnostem žalobce, které mají speciální úpravu v Návrhu zákona, je věnována největší pozornost, a to v kapitole druhé. Jedním z dispozičních úkonů žalobce, resp. účastníků, u něhož je posílena role soudu, je uzavření smíru. Soud při schvalování totiž navíc zkoumá další kritéria, především zájem skupiny. Osobně to považuji za důležité, aby nebyl obcházen smysl navrhované úpravy a smír by byl tak uzavírán mezi žalobcem a žalovaným bez ohledu na zájmy členů skupiny. Podobně je omezeno i právo žalobce na změnu a zpětvzetí žaloby. Smír je vítaným řešením a je umožněn jak v americké, tak německé úpravě. Za nevhodnou považuji úpravu v ZPO, ve které není schválený smír exekučním titulem.

Dalším institutem, jenž je projevem silnějšího postavení soudu, než je v klasickém civilním řízení, je možnost odvolat žalobce. Soud může žalobce odvolat na návrh určitého počtu

zúčastněných členů skupiny, což patří mezi jejich důležitá procesní práva. Soud také ex offo odvolá žalobce, pokud dochází k vážnějšímu porušování jeho povinností.

Odměna žalobce a její výše je poměrně kontroverzní úpravou. Přestože bylo upuštěno od tzv. investorského principu, kdy byl aktivně legitimovaným subjektem také správce skupiny, úprava odměny zůstala. Žalobce má právo na odměnu v maximální výši 25 % z vysouzeného plnění, pokud žaloba obsahuje petit na plnění. Žalobce tak může být motivován finanční odměnou k podání hromadné žaloby, proto bych navrhovala výši odměny snížit, a to i s přihlédnutím ke znění Evropské směrnice.

Pro zajištění ochrany práv zúčastněných členů skupiny je nutné důkladně dodržovat informování o hromadném řízení. Touto povinností je zatížen především žalobce a soud, přičemž informace jsou soudem zveřejňovány v rejstříku hromadných řízení. Přestože jsou obavy z administrativního zatížení soudu, je to nezbytné pro naplnění účelu hromadného řízení a zaručení práva na spravedlivý proces. V Návrhu zákona je také zakotvena povinnost žalobce být zastoupen advokátem, naopak v německé právní úpravě advokátní přímus nenajdeme. Hromadné řízení bude pravděpodobně složité a bude zastupováno velké množství poškozených spotřebitelů, což český právní systém doposud nezná. Souhlasím proto se zavedením této povinnosti, bez advokátního zastoupení by nemuselo být hromadné řízení efektivní.

V našem právním řádu a také na základě judikatury máme ediční povinnost či tzv. vysvětlovací povinnost, které mají sloužit k odstranění informačního deficitu strany zatížené důkazním břemenem. Návrh zákona však přidává nový prostředek, jímž je zpřístupnění dokumentů (důkazů). Žalobce s ohledem na početnost skupiny může mít obtíže důkazní břemeno unést. Pro nařízení zpřístupnění důkazů je stanovena řada podmínek, které považuji za dostačující k zabránění zneužití této povinnosti.

Podmínka platební schopnosti spolu se soudním poplatkem a zásadou náhrady nákladů řízení podle úspěchů ve věci slouží jako efektivní odrazení žalobce před podáváním neopodstatněných návrhů, jelikož pro něj může být řízení velmi nákladné. Důležitou povinností pro zjištění případných nekalých úmyslů žalobce nebo střetu zájmů se žalovaným je podmínka transparentnosti. Podmínku však musí žalobce podle Návrhu zákona splnit jen v odhlašovacím řízení. Myslím, že není na místě tuto podmínku vyžadovat pouze u odhlašovacího, ale měla by být zavedena i v přihlašovacím řízení. Těmito podmínkami jsou především chráněny soudu před zahlcením hromadnými žalobami a také žalovaný před podáváním žalob za účelem jeho poškození.

V době psaní této práce stále probíhá legislativní proces Návrhu zákona, a tedy právní zakotvení hromadného řízení do českého právního řádu. Momentálně se Návrh zákona nachází

v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR a čeká se na první čtení. Domnívám se, že zavedení kolektivního vymáhání práv bude v počátcích soudní praxe poměrně obtížné, především dosažení sledovaného cíle navrhované úpravy hromadného řízení. Zásady hospodárnosti, rychlosti a efektivity řízení civilního procesu bude nutné vyvážit se zachováním procesních práv účastníků a také speciálním postavením zúčastněných členů skupiny. Návrh zákona bude muset být poslanci poměrně výrazně přepracován, aby došlo k řádné implementaci Evropské směrnice. Mám za to, že z hlediska postavení účastníků je současné znění Návrh zákona stále nedostatečné a vyžaduje ještě výše zmíněné úpravy jejich práv a povinností, které zajistí potřebnou rovnost účastníku v řízení. Přesto věřím, že konečný Návrh zákona přinese zvýšenou ochranu práv poškozeným spotřebitelům, kteří se budou moci touto formou efektivně domoci svých práv vůči podnikatelům.

Seznam použitých zdrojů

I Monografie a sborníky

BALARIN, Jan. *Kolektivní ochrana práv v civilním soudním řízení*. Praha: Centrum právní komparatistiky, Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2011, 240 s.

MICKLITZ, Hans-W. *Ochrana kolektivních zájmů v civilním procesu*, in TICHÝ, Luboš (ed.), *Procesní ochrana kolektivních zájmů*, Karolinum, Praha 2008 (AUC Iuridica 2005 (4)), 122 s.

ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015. Teoretik, 256 s.

ZOULÍK, František. *Problematika hromadných žalob se zřetelem k českému právu*, in TICHÝ, Luboš (ed.), *Procesní ochrana kolektivních zájmů*, Karolinum, Praha 2008 (AUC Iuridica 2005 (4)), 122 s.

II Odborné články

BRONSTEEN, John. *Class Action Settlements: An Opt-in Proposal*, 2005 U. Ill. L. Rev. 903 (2005), 33 s.

HAMULÁKOVÁ, Klára, PETROV KŘIVÁČKOVÁ, Jana. *Kolektivní ochrana práv v nově navrhované úpravě*. Bulletin advokacie, 2018, č. 12/2018, s. 17-22

NĚMEC, Robert. *Potencionální konflikt mezi oprávněnými zájmy klientů a zájmy advokáta u hromadných žalob*. Bulletin Advokacie, 2019, č. 7-8/2019, s. 13-18

SVOBODA, Karel. *K „lovení důkazů“ ve sporech o ochranu hospodářské soutěže*. Obchodněprávní revue, 2015, č. 6, s. 161-164

III Právní předpisy

Dodatkový protokol, který je přílohou sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

IV Zahraníční právní předpisy

Federal Rules of Civil Procedure ze dne 20. 12. 1937, spolu s pozdějšími dodatky

Občanský soudní řád (Zivilprozessordnung, ZPO)

Zákon o modelových sporech na kapitálových trzích (Kapitalanleger-Musterverfahrensgesetz, KapMuG)

V Právní předpisy EU

Doporučení Komise ze dne 11. 6. 2013 o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie 2013/396/EU

Oznámení Komise k čl. 4 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/22/ES o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů, která kodifikuje směrnici 98/27/ES, ohledně subjektů oprávněných podat návrh podle článku 2 této směrnice.

Směrnice Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2020/1828 ze dne 25. listopadu 2020 o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES

VI Judikatura

Nález Ústavního soud I.ÚS 987/07 ze dne 28. 2. 2008

VII Návrhy zákonů a důvodové zprávy

Deutscher Bundestag, Entwurf eines Gesetzes zur Einführung einer zivilprozessualen Musterfeststellungsklage Drucksache 19/2439. Dostupné na <https://dip21.bundestag.de/dip21/btd/19/024/1902439.pdf>

Sněmovní tisk č. 775/0, Důvodová zpráva k návrhu zákona o hromadném řízení. Dostupné na <https://psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=775&CT1=0>

Sněmovní tisk č. 775/0, Návrh zákona o hromadném řízení. Dostupné na <https://psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=775&CT1=0>

VIII Internetové zdroje

BUBNÍK, Gerhardt. *Několik poznámek k hromadným žalobám* [online]. Advokátní deník, 12. července 2019 [cit. 12. února 2021]. Dostupné na

<https://advokatnidenik.cz/2019/07/12/gerhardt-bubnik-nekolik-poznamek-k-hromadnym-zalobam/>

BUŠA, Jindřich. *Zákon o hromadném řízení* [online]. EPRAVO.CZ, 10. července 2020 [cit. 9. února 2021]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/zakon-o-hromadnem-rizeni-111459.html>

CARLTON FIELDS. *2019 Carlton Fields Class action Survey* [online], 2020 [cit. 10. února 2021]. Dostupné na <https://classactionsurvey.com/pdf/2019-class-action-survey.pdf>

Collective redress in Germany What you need to know [online]. Ashurst. 1.listopadu.2018 [cit. 25. října. 2020]. Dostupné na <https://www.ashurst.com/en/news-and-insights/legal-updates/collective-redress-in-germany-what-you-need-to-know/>

Fighting Fishing Expeditions – The Oppenheimer Relevance Objection [online]. McGuireWoods, 22. prosince 2009 [cit. 12. února 2021]. Dostupné na <https://www.classactioncountermeasures.com/2009/12/articles/discovery/fighting-fishing-expeditions-the-oppenheimer-relevance-objection/>

FLÄGEL, Peter a kol. *Discovery – a Powerful U.S. Litigation Tool - Sometimes Even in Germany* [online]. Gibbons P.C, 7. ledna 2016 [cit. 12. února 2021]. Dostupné na <https://www.gibbonslaw.com/resources/publications/discovery-a-powerful-us-litigation-tool-sometimes-even-in-germany>

FRANK, Ted. *CCAF Asks Supreme Court to Hear Challenge on Duracell Class Action Settlement* [online]. Competitive Enterprise Institute, 11. prosince 2015 [cit. 5. února 2021]. Dostupné na <https://cei.org/blog/ccaf-asks-supreme-court-to-hear-challenge-on-duracell-class-action-settlement/>

PASEKOVÁ, Eva. *Hromadná žaloba u nároků vzniklých před účinností zákona? Šlo by o nepřipustnou retroaktivitu, zaznělo u kulatého stolu.* [online]. Česká justice, 17. prosince 2019 [cit. 12. února 2021]. Dostupné na <https://www.ceska-justice.cz/2019/12/hromadna-zaloba-u-naroku-vzniklych-pred-ucinnosti-zakona-slo-by-o-nepripustnou-retroaktivitu-zaznelo-u-kulateho-stolu>

PTÁČNÍK, Jan. *Zamyšlení nad aktuální podobou návrhu zákona o hromadném řízení* [online]. EPRAVO.CZ, 23. dubna 2020 [cit. 14. října 2020]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/zamysleni-nad-aktualni-podobou-navrhu-zakona-o-hromadnem-rizeni-110786.html>

Settlement reached: Volkswagen to compensate consumers in Germany affected by Dieselgate [online]. The European Consumer Organisation, 28. února 2020 [cit. 21. února 2021].

Dostupné na <<https://www.beuc.eu/publications/settlement-reached-volkswagen-compensate-consumers-germany-affected-dieselgate/html>>

ŠCEŘEPOVÁ, Kateřina, POUČENSKÁ, Dominika. *Připravovaný zákon o hromadném řízení v Česku: jeho podoba je stále nejasná* [online]. Česká justice. 10. února 2021 [cit. 16. února 2021]. Dostupné na <https://www.ceska-justice.cz/blog/pripravovany-zakon-o-hromadnem-rizeni-v-cesku-jeho-podoba-je-stale-nejasna/#_ftn2>

Tisková zpráva. *Spotřebitelé v EU získají přístup k hromadným žalobám*. 30. června 2020 [cit. 28. října 2020]. Dostupné na <<https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2020/06/30/eu-consumers-obtain-access-to-collective-redress/>>

TREUTLEROVÁ, Hana. Hromadné žaloby opět jinak. [online]. Právní prostor, 10. prosince 2019 [cit. 12. února 2021]. Dostupné na <<https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/hromadne-zaloby-v-novem>>

Shrnutí

Předmětem této diplomové práce je posouzení postavení účastníka v hromadném řízení se zaměřením na návrh zákona o hromadném řízení, sněmovní tisk č. 775/0. Cílem této práce je posouzení vhodnosti navrhované právní úpravy postavení účastníka s ohledem na zachování jeho procesních práv a účelu hromadného řízení. Práce se zabývá souladem se Směrnicí Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2020/1828 o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES a obsahuje úvahy *de lege ferenda* směřující k návrhu zákona. Práce je rozdělena do tří kapitol. V první kapitole jsou představeny subjekty hromadného řízení upravené v návrhu zákona. V druhé kapitole se práce věnuje vybraným právům a povinnostem žalobce v návrhu zákona, které jsou porovnávány s úpravou německého a amerického hromadného řízení. Poslední kapitola věnuje postavení žalovaného.

Abstract

The subject of this master's thesis is the assessment of the role of a participant in group proceedings with a focus on the proposed Group Proceedings Act. The aim of this thesis is to assess the applicability of the proposed legislation to the position of the participant with regard to the preservation of its procedural rights and the purpose of group proceedings. The thesis deals with compliance with Directive (EU) 2020/1828 of the European Parliament and of the Council on representative actions for the protection of the collective interests of consumers and repealing Directive 2009/22/EC and contains *de lege ferenda* thoughts on the proposed legislation. The thesis consists of three coherent chapters. In the first chapter the subjects of group proceedings in the proposed act are presented. In the second chapter, the thesis contains an analysis of selected rights and obligations of the plaintiff in the proposed legislation, which are compared with the German and American group proceedings legislation. The last chapter deals with the position of the defendant.

Klíčová slova

Hromadné řízení, hromadná žaloba, návrh zákona o hromadném řízení, reprezentativní řízení, ochrana kolektivních zájmů, spotřebitel, postavení účastníka, class actions, směrnice EU, vzorová určovací žaloba

Key Words

Group proceedings, group action, proposed Group Proceedings Act, representative actions, protection of the collective interests, consumer, role of participant, class actions, directive EU, model declaratory action